

Universitätsbibliothek Wuppertal

Plutarchu Chairōneōs Ta Sōzomena Panta

Continens Vitas Parallelas Graecè & Latinè

Plutarchus

Francofurti, 1620

Philopoemenes

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1340](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1340)

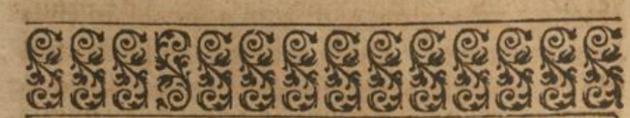
πρεσβύτην γὰρ ἠδὲ τὸ σπύτον εἰλικρινῶς παιδί καὶ γυναικί νιμ-
 φη παίδος, ἐπιγῆμαι κέρως ὑπὸ πρῆτου καὶ δημοσιδύουτος ἐπι-
 μιθῶ πατρὸς, οὐδαμῶς κελόν. ἀλλ' εἴτε πατρὸς ἠδονὴν
 αὐτ' ἐπαρξεν, εἴτ' ὀργῆν, ἀφ' ἧ τὴν ἐπαρξεν ἀμυνόμενος
 τ' ὑόν, ἀγμύλιον ἔχεν καὶ τ' ἔργον καὶ ἡ παρ' ἑφασίς. ὡς δ' αὐτὸς
 ἐχρησάτο λόγῳ κατετριωνδύουτος ὁ μείρακιον, ὅτι καὶ ἀ-
 ληθῆς, εἰ γὰρ ἐβούλετο παῖδας ἀγαθοὺς ὁμοίως τεκναῖσαι, γά-
 μον ἐδει λαβεῖν ἡλικίαν, ὅς τ' ἐρχῆς σκευάμενον· ἔχ' ἕως μὲν
 ἐλεύθειεν ἀειψύῳ γυναικί καὶ κρινῆ στυκοιμύουτος, ἀγα-
 πᾶν· ἐπεὶ δ' ἐφωσάθη, ποιήσασθαι πενήτερον, ὃν ῥᾶστα πεί-
 σην, ἔχ' ὡς κἀλλιστα κηδύσθην ἐμελλεν.

A Nam aetate illum tam graui, filio adulto & nūru
 suæ alteram inducere puellam, vxorem apparito-
 ris & mercenariam, operam publice præbentis fi-
 liam, minime fuerit honestum. Verum siue libi-
 dine stimulatus hoc egit, siue ira scorti causa vlti-
 rus filiam, & factum & prætextus cum probro est
 coniunctus. Nam qua vsus est ratione, cauillans
 apud filiū, falsa erat. Si enim æque egregios gigne-
 re cupiebat, debebat re à principio deliberata ge-
 nerosam vxorem ducere, non quandiu occulta
 fuit sua cum muliere non iusta & vulgari con-
 suetudo temperare: vbi verò res detecta est, soce-
 rum facere eum qui facillime assensus, non af-
 finitate ornamento ei erat futurus.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

Βίοι τῶν ἑλλήνων
 ΦΙΛΟΠΟΙΜΕΝΟΣ
 καὶ
 ΤΙΤΟΥ ΚΟΙΝΤΟΥ ΦΛΑ-
 ΜΙΝΙΟΥ.

PLVTARCHI VITAE
 comparatae

PHILOPOEMENIS
 &
 T. Q. FLAMINII
 PHILOPOEMENES.

ΦΙΛΟΠΟΙΜΗΝ.

Κασανδρος ἦν ἐν Μακεδονίᾳ ἡρώς τε
 πατρὸς, καὶ διωθητὴς ἐν τοῖς μάχαις τ'
 πολιτῶν· τὴν γὰρ ἔχρησάμενος, καὶ τ' ἑαυ-
 τὸς φυγῶν, ἦκεν εἰς Μεγάλην πόλιν, ἔχ'
 ἦκεν ἀφ' ἧ τὸν Φιλοποίμουτος πατέρα
 Κραδίον, ἀνδρα πρῶτων ἐνεκα λαμπαρόν,
 ἰδίᾳ δ' πατρὸς ἐκείνων οἰκείως ἐχρησάτο. Ζῶντος μὲν οὖν αὐτῶν πρῶ-
 των ἐτύχανε, τελευτήσαστος δ', τ' ἀμοιβὴν τῆς φιλοξενίας
 ἀποδιδούς, ἐδρεψεν αὐτῶν τ' ὑόν ὀρφανόν ὄντα, κατὰ παρ' ἑφασί
 Οἴμπερος ὑπὸ τ' Φοίνικος τὸν Ἀχιλλεῖα βασιλέα· ἡλικίαν
 ἡλικίαν καὶ βασιλικὴν τ' ἡλικίαν ἀφ' ἧς ἐξ ἐρχῆς πλάσιν καὶ αὐξή-
 σιν λαμβάνουτος. ἠδὲ καὶ τ' Φιλοποίμουτος ἀπὸ παιδὸς ὄντος,
 ἔκδημος καὶ Δημοφάνης οἱ Μεγαλοπολίται διεδέξαντο τ' ἐ-
 πιμέλειαν, Ἀρχεσίλαον σικωνίης ἐν Ἀκαδημία γερνότες, καὶ
 φιλοσοφίαν μάχαις τ' καὶ ἑαυτῶς ἐπι πολιτείας καὶ παρ' ἑφασί
 παροαγαγόντες. ἔπειτα καὶ τ' ἑαυτῶν παρ' ἑφασίδα τυραννίδος ἀπὸ ἡ-
 λαξάν, τοῖς ἀποκτενοῦσιν Ἀριστοδημον κρύφα παρ' ἑφασί
 σκιδάσαντες· καὶ Νικοκλέα τὸν Σικωνίον τύραννον Ἀρ-
 τασσωξέβαλον· καὶ Κυρηνάοις δεηθεῖσιν, τ' ἀεργαμένων
 τ' ἑφασί τ' πόλιν καὶ νοσητῶν, πλάσαντες εὐνομίαν ἐθελο-
 καὶ διεκρόσησαι ἀεῖσα τὴν πόλιν. αὐτὸ γὰρ μὲν ἐν τοῖς ἀλ-
 λοῖς ἐργασίαι καὶ τ' Φιλοποίμουτος ἐποιοῦτο παῖδουτος, ὡς κοι-
 νὸν ὄφελος τῆ Ἑλλάδι τὸν ἀνδρα τ' ἑφασί ὑπὸ φιλοσοφίας ἀ-
 παρ' ἑφασίμοι. καὶ γὰρ, ὡς παρ' ὀφίηρον ἐν γῆρα, ταῖς τ' ἑφασί πα-
 λαμῶν ἡγεμονίαν ἐπιτεκοῦσα τ' ἑφασί τ' ἑφασί ἡ Ἑλλάς, ἡγά-
 πησε ἀφ' ἑφασίοντος, καὶ σιωπήσαστε τῆ δόξῃ τὴν διώμα-
 μιν. Ρωμαίων δὲ πρὸς ἑφασίαν, ἔχαστον αὐτὸν Ἑλλήνων
 παρ' ἑφασίον, ὡς ὁδοῦνα μέγαν. μετὰ τ' ἑφασί ἐπὶ τῆς Ἑλ-
 λάδος ἀνδρα γειναμῆς, ὅσος αὐτῆς ἀξίον. ἡλικίαν δ' αὐτῶν εἰ-
 δος ἐκ αἰσῶτος, ὡς ἐπινοήσοισιν· εἰκόνα γὰρ αὐτῶν ἀφ' ἑφασί
 νοσαι ἐν Δελφοῖς ὄραμεν. τ' ἑφασί τ' ἑφασί τ' Μεγαρεῶν ἀγνοίας
 συμβῆσαι λέγουσιν δι' ἀκολίαν πινὰ καὶ ἀφ' ἑφασί αὐτῶν.

CASSANDER Mantineæ sum-
 ma nobilitate fuit & autorita-
 te inter ciues pollens impri-
 mis. Hic fortunæ fluctibus do-
 mo profugus Megalopolin se
 contulit: potissimum Crausis
 gratia patris Philopœmenis,
 viri cum omni præfulgentis gloria, tum verò pri-
 uatim ei familiaritate coniuncti. Ab hoc est super-
 stite cultus omni genere officiorum. Quo mor-
 tuo, vt vices rependeret illi hospitalitatis, filium
 eius orbem educauit: quo modo Phœnicis ait
 Homerus fuisse Achillem alumnum. Vnde gene-
 rosus & regiis à teneris vsq; vnguiculis conforma-
 tus fuit & adoleuit moribus. Vbi iam pubertatem
 Philopœmenes attigit, Ecdemus Demophanes-
 que Megalopolitani, qui familiares Archelai in
 Academia fuerant, atque philosophiam præ æ-
 qualibus suis in forum & negotiorum puluerem
 produxerāt, susceperunt curam eius. Hi summissis
 Aristodemo percussoribus, patriam suam libera-
 runt tyrannide, & ad Sicyonium tyrannum ex-
 pellendum Nicoclem præsto fuerunt Arato, pe-
 tentibusque Cyrenæis mare traiecerunt, ac rem-
 publicam eorum concussam seditionibus & affe-
 ctam composuerunt concinnaueruntque decen-
 tissime. Porro inter cæteras actiones, hi Philopœ-
 menis quoq; institutionem curæ habuerunt, ad
 cōmune Græciæ saluē præceptis excolentes eū
 philosophiæ. Namq; Græcia, quum hūc post vete-
 rum virtutē ducū quasi cordū edidisset in senectu-
 te mirū in modū est exosculata, potentiamq; eius
 vna cum gloria amplificauit. Romanus verò quis-
 piam celebrians eum, vltimum Græcorum appel-
 lauit; quasi nullū Græcia exinde in clytū virum vel
 ipsa genuerit dignum. Fuit specie non (vt nōnulli
 arbitrantur) deformi: extat enim etiā nūc Delphis
 statua eius. Nā hospitis Megarensis inscitæ aiunt
 ipsius facilitatem & simplicitatē dedisse causam.

ὁμοίως ὡς καὶ Παύσαν.
 καὶ Παύσαν.

ἑφασίον vocant alii
 mer.

ἡλικίαν καὶ Μεγαλο-
 πόλιν Παύσαν. Palmer.

Siquidem nuntiato prætorem Achæorum ad se venire, dum parat cenam, absente forte viro tumultuabatur: ac quum Philopœmenes interea ingrederetur obsoleta amictus chlamyda, existimans aliquem esse ex ministris & antecurso- rem, oravit eum ministerio vt manum admoue- ret. Ille abiecta confestim chlamyde cœpit ligna findere. Quum autem superueniret hospes, atque id spectaret, Quid hoc rei est (inquit) Philopœ- mene? Tum ille, Quid aliud quam quod fœdæ speciei pendopœnas? Titus Quintius in cæteri corporis eius habitum cauillans, Quam pulchras (inquit) manus Philopœmene & crura habes, B ventrem non habes? fuit enim medio corpore gracilior. Cæterum id dictum potius est in vires eius detortum. Quippe egregium peditatum & equitatum habebat, sed deficiebatur sæpenu- mero pecunia. Atque hæc in circulis de Philo- pœmene referuntur. At insita ei ambitio haud erat vnde quaque defæcata à peruicacia, nec ab iracundia libera, sed qui studeret imprimis esse E- paminondæ æmulus, strenuitatem eius & pru- dentiam atque abstinentiam egregie expressit: le- nitatem, grauitatem, humanitatem in ciuilibus contentionibus non potuit retinere. Vnde pro- pter iracundiam & animum præfractum ad mi- litares videbatur quam ad ciuiles artes accom- modatior. Etenim fuit iam inde à puero ad rem militarem pronus, atque eo quæ conducerent, affectabatur nauiter, in armis se exercens & equi- tans. Quum verò luctari etiam scite videretur, sua- darentque ei aliqui amici & curatores vt se ad ex- ercitationem athleticam conferret, rogauit eos ecquid ea exercitatio militari adferret detrimen- ti. Qui quum id quod erat, athleticum corpus cū militari omnibus partibus referrent pugnare, præ- cipue viuendi rationem & exercitationem aliam esse: quod illi multo fomno, perpetua saturitate, statis motionibus, & quiete auerent tuerentur- que habitum, qui ex quolibet momento & excelsu consuetudinis esset ad conuersionem lubricus: hi ad omnem debeant variationem callere & ine- qualitatem, maxime verò assuefacti esse vt facile in ediam tolerant, facile etiam vigilia. Quo intel- lecto non solum ipse eam rem fastidiuit & derisit Philopœmenes, verum etiam disciplinam omnē athleticam post prætor, quantum in ipso erat, om- ni exegit genere contumeliarum & probrorum, quod appositissima corpora necessariis certami- nibus redderet inhabilia. Postquam verò præce- ptores reliquit & prædagogos, quum expeditioni- bus furtiuus ad prædandum incurfarent ciues eius fines Laconicos, ita se instituit vt primus in expe- ditionem euntium esset, & omnium reciperet se postremus. Per otium aut venando corpus subi- gebat, qua ratione parabat agilitatem simul & ro- bur: aut agrum colendo, quem lautum viginti ab vrbe stadiis possidebat. Eo se à prandio vel à cœ- na conferebat quotidie, corpusque in torum ver- naculum, vt quilibet operariorum, ad quietem abiiciebat. Prima luce ad opus surgebat cum vi- nitoribus aut aratoribus, inde remeabat ad vr- bem, & negotia publica cum amicis & magistra- tibus tractabat. Ac compendia bellica quidem absumebat in equos, in arma, in redimendos ca- ptiuos: rem verò familiarē ex aruo studebat iustif- simo quæstu augere, neque id faciebat transitorie,

A πιωθαι νομῆν γὰρ ἐργάζεσθαι πρὸς αὐτοὺς τὸν ἑρατήρητον τῶν Ἀ-
 χαίων, ἐθροβεῖτο, πρὸς αὐτὸν ἀκούσας δὲ δειπνῶν οὐ παρίντος
 καὶ τὴν χεῖρα τῆς αἰδρός. ἐν τούτῳ δὲ τῷ Φιλοποίμῳ εἰσελθόν-
 τος, χλαμύδιον διτελὲς ἔχοντος, οἰομένην ἂν τῷ ὑπηρετῶν
 εἶναι καὶ πρὸς δρομον, παρεκάλει τῆς διακονίας σωμαφάφα-
 ρον. καὶ ὁ μὲν διήκεις ἀπορίσας τὴν χλαμύδα τῷ ἔξυλον
 ἔραξεν· ὃ δὲ ἔξενος ἐπέσειλθὼν, καὶ πασάμῳ, τί τὸτο (ἔφη)
 Φιλοποίμῳ; τί γὰρ ἄλλο (ἔφη δὲ αὐτῶν ἐκείνος) ἢ κακῶς ὁ-
 μῶς δίχως δίδωμι; ὃ δὲ ἄλλε σῶματός τ' ἔφυσιν ὀπισκώπιον
 ὁ τίτος εἶπεν, ὦ Φιλοποίμῳ, ὡς καλὰς χεῖρας ἔχεις καὶ
 B σκέλη· γὰρ ἐγὼ δὲ οὐκ ἔχεις. ἡ γὰρ ἐκ τῶν μέσων ἐνώτε-
 ρος. ὁ μὲν τοὶ σκάμμα πρὸς τὴν δυνάμιν αὐτῶν μάλλον ἐλέσθη.
 καὶ γὰρ ὀπλίτας ἔχων ἀγαθοὺς καὶ ἰππεῖς, χρημάτων πολλακίς
 οὐκ ἀπόρη. ταῦτα μὲν οὖν ἐν ταῖς σχολαῖς αὐτῶν τῷ Φιλο-
 ποίμῳ λέγεται· τῷ δὲ ἦθους ὁ φιλόπῳμον, οὐκ ἠὲ πρὸς τα-
 πασιν φιλονεικίας κατὰρξεν, ἐδὲ ὀργῆς ἀπηλαχμένον· ἀλλὰ
 καὶ τῷ Ἐπαμεινώνδου βλαβέρῳ εἶναι μάλιστα ζηλωτῆς, ὁ
 δραστήριον καὶ σωετόν αὐτῶν, καὶ ὑπὸ χρημῶν ἀπαθὲς ἰου-
 ραὶς ἐμιμῆτο· τῷ δὲ πρὸς αὐτὸν καὶ βασιλεὺς Φιλανθοσπῶ πρὸς
 τὰς πολιτικὰς διαφορὰς ἐμμένειν οὐ δυνάμῳ δὲ ὀργῆς
 C καὶ φιλονεικίαν, μάλλον ἐδόκει ἑραπῳικῆς ἢ πολιτικῆς δεξ-
 τῆς οἰκείας εἶναι. καὶ γὰρ ἐκ παιδῶν διήκεις ἡ φιλοεραπῳίτης,
 καὶ τοῖς πρὸς τὸτο χρησίμοις μαθήμασιν ὑπὸ ἡγευῖν πρὸς
 ἡμῶς, ὀπλομαχεῖν καὶ ἰππέειν. ἐπεὶ δὲ καὶ παλαιὴν δι-
 φυαὶς ἐδόκει, καὶ παρεκάλει αὐτὸν ὅτι τὴν ἀθλοσιν ἐπιει-
 τῶν φίλων καὶ τῶν ὀπίσθων, ἠρώτησεν αὐτοὺς μή τι πρὸς τὴν
 ἑραπῳικῆν ἀσκησιν ὑπὸ τῆς ἀθλοσως βλαβήσοιτο.
 τῶν δὲ φαιμένων (ὁ μὲν ἡ) ἀθλοσικῆν ἑραπῳικῆν σῶμα καὶ
 βίον διαφέρειν τοῖς πᾶσιν, μάλιστα δὲ διατῶν ἐτέροι καὶ
 ἀσκησιν εἶναι, τῶν μὲν ὑπὸ τῶν πολλῶν καὶ πλησμονῆς ἐν-
 D δελεχέσι, καὶ κινήσει τε (αἰσθημένῳ καὶ ἡσυχίῳ αὐξόντων τε
 καὶ διαφυλαχθέντων τ' ἔξιν, ὑπὸ πάσης ῥοπῆς καὶ παρε-
 κλάσεως τ' σιωθῆσι, ἀκροσφαλῆ πρὸς μεταβολῆν οὐσαι-
 πᾶ δὲ, πάσης μὲν πλάτης ἐμπειρα καὶ πάσης αἰωμαλίας
 πρὸς τῶν εἶναι, μάλιστα δὲ φέρειν ῥαδίως μὲν ἐνδῶν εἰσημέ-
 να, ῥαδίως δὲ ἀγροσπῳίαν· ἀκούσας ὁ Φιλοποίμῳ, οὐ μόνον
 αὐτὸς ἐφυγῆν ὁ πρὸς τῶν καὶ κατεγέλασεν, ἀλλὰ καὶ ἑρατη-
 γῶν ὑσέρου, ἀπῳίαις καὶ πρὸς πηλακισμοῖς, ὅσιν ἡ ἐπ' αὐ-
 τῶν, πᾶσαν ἀθλοσιν ἐξεβαλλεν, ὡς τὰ χρησιμῶτα (αὐτῶν) σω-
 μάτων εἰς τὰς αἰακάοις ἀγῶνας ἀχρησῳα ποιούσῳ· ἀπαλα-
 E λαγῳίς δὲ διδασκάλων καὶ παιδαγωγῶν, ἐν μὲν ταῖς πολιτι-
 καῖς ἑραπῳίαις, αἷ ἐποιούτω κλωπῳίας ἐνεκα καὶ ληλοσῳίας
 εἰς τὴν Λακωνικῆν ἐμβάλλουτες, εἶπεν αὐτὸν, πρὸς τὸν μὲν ἐκ-
 ἑρατευόντων, ὑφερον δὲ ἀσπῳομένῳν βασιλεῖν· σχολῆς δὲ ὄσῳς,
 ἢ κωμῳῶν διετόνῳ τῶ σῶμα, καὶ καλεσθῳίαζε χροσφονάμα καὶ
 ῥωμαλέον, ἢ γεωργῳῶν. ἡ γὰρ ἀγῶς αὐτῶν καλῶς ἀπὸ σαδίῳν
 εἰχροσῳῆς πόλεως· εἰς τῶν ἐβάδιζε καὶ ἡμέραι μὲν ὁ ἀει-
 σον, ἢ μὲν δειπνῶν καὶ καλεσθῳῶν ἑαυτὸν ὅτι ἐβαδίῳ τῶ
 τυχῳίτος, ὡς πρὸ ἑκάστος τῶ ἐργατῶν, ἀνεπαύετο, πρὸς τὴν αἰα-
 σῳας καὶ σωμαφάμῳς ἐργῳ τοῖς ἀμπελοσρῳοσῳῳν ἢ βοσῳ-
 λαποσῳῳν, αὐτῳ εἰς πόλιν ἀπῳει, καὶ πρὸς τὰ δημόσῳα τοῖς φί-
 λῳις καὶ τοῖς ἀρχοσῳι σιωηροσῳῳτο. τὰ μὲν οὖν ἐκ τῶν ἑρα-
 τῳῶν πρὸς οἰόντα καλεσθῳῳσῳεν εἰς ἰπποῖς καὶ ὄπλα καὶ λύσῳς
 ἀχμαλώτων. τὸν δὲ οἰχῳν ἀπὸ τῶ γεωργῳας αὐξῳν ἐπέσῳτο,
 διχροσῳῳτῳ τῶ χροσῳαλοσῳ μὲν· ἐδὲ τῶτο ποιούμῳ παρῳεργῳν,

& milites leuis armaturæ retrahunt dissipantque Illyrios , aduertens non magni esse negotii Philopœmenes leuem armaturam opprimere, idque ipsum tempus suggerere , demonstrauit primum rem ducibus regiis. Quos quum non adduceret in sententiam suam , sed fastidiretur pro infano, quod auctoritatem ad tantum imperatoris artis consilium haud dum magnam neque satis insignem obtineret, cum globo ciuium suorum fecit impressionem. Ac quum primò tumultus, hinc fuga & cædes ingens ederetur velitum, quo magis ac magis regio confirmaret, & turbatis expeditè instaret hostibus, ad pedes descendit. Ibi dum cum locis asperis, irriguis & voraginosi in equestri lorica & armis ponderosis, pedester grauitè & laboriosè luctatur, vtrumque femur eius simul vno transfigitur iaculo amentato. Ictus, etsi non lethalis, grauis fuit tamen, vt spiculum ex altera parte extaret. Hic primum velut vinculo impeditus æstuabat planè. Quippe anfa iaculi qua erat ei aptata, difficilem reddebat reli in reuellendo per vulnera transitum. Quum verò dubitarent qui aderant, manum ad mouere, & medio ardore prælii, qui in breue erat duraturus, ex feruore & gloria cupiditate æger animi ille properaret ad certamen incessu & alternatione crurum fracto per medium iaculo, iussit vtrumque fragmentum seorsim recipi. Ita expeditus, stricto ense ante signa contendit in hostes. Quare ingenti alacritate & ardore dimicantes compleuit. Vnde obtenta victoria Antigonus, tentandi gratia quæsiuit ex Macedonibus, quid equitarum nondum dato ab se signo immisissent. Quibus inuitos se affirmantibus, quod iuuenis Megalopolitanus occupasset inuadere hostes, commissos cum iis fuisse: At ille iuuenis (inquit) magni imperatoris perpetravit munus. Inde iure fuit Philopœmenes in honore. Quum verò instaret apud eum Antigonus vt secum militaret, eique præfecturam & pecuniam offerret, abnuuit, præcipue ingenium suum conscius ægrè & grauatè ferre superiorem. Sed quia obtorpescere & feriari pigebat eum, exercendæ & meditandæ gratia rei bellicæ, in Cretam militatum nauigauit. Vbi postquam longo spatio cum viris bellicosissis se, atque omni genere astutiæ arma tractantibus, vitamque etiam tum ducentibus moderatam & adstrictam excoluisset, adeo rediit celebris, vt extemplò crearetur magister equitum. Quum equites autem accepisset, qui prauos & exiles equos subitarii osque instante expeditione arripere, atque ipsi ferè militiam defugerent, aliosque delegarent vicarios, esset etiam singularis omnium cum ignauia inertia, eaque dissimulassent ante magistratus, quod inter Achæos plurimum equites polleant, ac præcipue arbitrium haberent honorum & pœnarum, non summisit animum neque elanguit, sed cum oppida lustrado, tum singulos iuuenes seorsim ad laudem exercitando & castigando ignauos, exercitationibusque & transuectionibus atque mutuis inter ipsos concertationibus, vbi spectandi à plurimis essent, mitos neruos breui alacritatemque impressit cunctis, & quod in disciplina erat militari caput, agiles reddidit atque expeditos.

πᾶσι ῥώμιον τε θαυμαστὴν καὶ ποροθυμίαν παρέστησεν. καὶ ὁ μέγιστον ἴδιον ἐπὶ τοῖς τακτικαῖς, ἐλαφροῖς καὶ ὄξεις,

A καὶ τῶν φίλων τοῖς Ἰλλυριοῖς ἀεισώπωνται καὶ ἀφ' ἑαυτῶν ἔπιπτον, σιωπῶν δὲ Φιλοποίμην οὐ μέγα ὄν ἔργον ἐπιθέσθαι τοῖς φίλοις, καὶ τὸν χαρὸν ὑψηλοῦς ἄνδρα τῆς πόλεως, τῶν ὄντων μὲν ἐφ' ἑαυτοῦ τοῖς βασιλικαῖς ὡς ὅσον ἐπέθετο, ἀλλὰ μέγιστα δοκῶν κατεφρονεῖτο, ἔδειπτο μεγάλης ἐδὲ ἀξιοπίστου παρὸς τῆς κληρονομίας ἐρατῆς μετὰ δόξης παρὲν αὐτὸν οὐσης, αὐτὸ ἐμβάλλει, συνεπιπασσάμενος τοῖς πολίταις. ἤμορμος δὲ ἑρατῆς τὸ τῶν ὄντων, εἴτα φυγῆς καὶ φοβῆς πολλοῦ τῶν φίλων. βουλόμηνος ἐπὶ μάλλον ἐπιρρώσασθαι τοῖς βασιλικαῖς, καὶ παρὰ μίσην καὶ τὸ πάχος δουλοῦσθαι τοῖς πολεμίοις, τὸν μὲν ἵππων ἀφῆκεν, B αὐτὸς δὲ παρὸς χεῖρα σκελὴ καὶ μετὰ ῥείθρων καὶ φασγάνων πεζός, ἐν ἵππικῷ θώρακι, καὶ σκελῆ βαρυτέρα, χαλεπῶς καὶ ἑλασπύρας ἀμυλλώμενος, διελαύνεται ἀμυλλοῦ περὶ ὁμοῦ τοῖς μερῶν ἐκατέρωθεν ἐν μεσακύνκλω χειρίας μὲν οὐ ἤμορμος, ἰσχυρὰ δὲ τῆς πληγῆς, ὥστε τὴν ἀχμὴν ἐπιπλάττει διαδοῦναι. ὁ μὲν οὖν τῶν ὄντων ἐν χεῖρσι ὡς παρὰ δεξιῶν, πρὸς ἑαυτὸν ἀπορῶς εἶχεν ὁ γὰρ ἑνα μῦμα τῆς ἀκύνκλω χαλεπὴν ἐποίησε τῆς ἀκύνκλω ἀνελεχόμενον ἀφ' ἑαυτοῦ βραμύτιον παρέδωκεν. ὡς ὅσον οἱ παρόντες ἀφῆσαν, καὶ τὸ μέγιστον ἀχμὴν ὄξισαν ἐχούσης ἐσφάδαζεν ὑπὸ θυμοῦ καὶ C φιλοθυμίας παρὸς τὸν ἀγῶνα, τῆς ὄντων ἀσπίδος καὶ τῆς ὄντων ἀσπίδος τῶν σκελῶν, ἀφ' ἑαυτοῦ κλάσας τὸ ἀκύνκλω χεῖρας ἐκέλευσεν ἐκλύσαι τῶν ἀγμάτων ἐκατέρωθεν. ἔτι δὲ ἀπαλλαγῆς, καὶ ἀπασσάμενος τὸ ξίφος, ἐχώρη ἀφ' ἑαυτοῦ τῶν παρὰ μίσην ὅτι τοῖς πολεμίοις, ὥστε πολλὴν παροθυμίαν καὶ ζήλον ἀρετῆς παρὰ μίσην τοῖς ἀγωνιζομένοις. νικήσας οὖν ὁ Ἀντίγονος, ἀπεπειράτο τῶν Μακεδόνων, ἐρωτῶν ἀφ' ἑαυτοῦ κελύσαντος αὐτὸν ὁ ἵππικὸν ἐκίτησαν. τῶν δὲ ἀπορῶν ὡς παρὰ μίσην βίασθεῖν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν τοῖς πολεμίοις, D Ἀντίγονος, Ἐκεῖνο ἴδων τὸ μείρακιον (εἶπε) ἔργον ἠγεμόνος μεγάλου πεποιθήκεν. ὅτι πύπου δόξαν ἔχεν (ὡς παρὰ εἰκός) ὁ Φιλοποίμην καὶ τὸ μὲν Ἀντίγονου ἀπορῶν ὡς ὅπως φρατῆς οἶτο μετ' αὐτῶν, καὶ δίδοντας ἠγεμονίαν καὶ χρήματα, παρητήσασθαι, μέγιστον τὸ ἑαυτοῦ φύσει καταμαθὼν παρὸς τὸ ἀρχεῖσθαι δυσχέλωσ καὶ χαλεπῶς ἐχούσαν. ἀρχὴν δὲ καὶ ἀρχεῖσθαι οὐ βουλόμηνος, ἀσκήσεως ἐνεκα καὶ μελέτης τῶν πολεμικῶν, εἰς Κρήτιον ἐπλάθει ὅτι φρατῆσαν. καὶ καὶ σὺ χεῖρας ἐγὼ μῦμα σάμηνος αἰδέσθαι μάχῃσι καὶ E ποικίλοις μεταχρῆσασθαι πόλεμον, ἐπὶ δὲ σώφροσι καὶ κελευσμένοις παρὲν διαδοῦναι, ἐπὶ ἠλθῆναι οὕτω λαμπαρῶς εἰς τοῖς Ἀχαιοῖς, ὥστε ἄνδρα ἵππαρχος ἀποδειχθῆναι. παρὰ μίσην δὲ τοῖς ἵππικαῖς φάλοισι μὲν ἵππαισι ὅτι τῶν παρὰ μίσην ὅτι συμβαίνοιο φρατῆσαν, παρὰ μίσην ὅτι αὐτοῖς δὲ τὰς πολλὰς τῶν φρατῆσαν ἐπιδιδράσκοντες, ἐτέρωθεν δὲ πέμποντες αὐτῶν ἑαυτοῦ δεινῶν δὲ ἀπειρίαν μετὰ ἀπολμίας πρῶτων οὐσαν. παρὰ μίσην δὲ τὰς πρῶτας ἀεὶ, ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ πλείστον ἐν τοῖς Ἀχαιοῖς τοῖς ἵππικαῖς διώσασθαι, καὶ μέγιστον κυρίως εἶς ἡμῶν καὶ ἀρχεῖσθαι, οὐχ ὡς παρὰ μίσην, ὅσον ἀνείκεν, ἀλλὰ καὶ τὰς πόλεις ἐπιπλάθει, καὶ καὶ ἀνδρα τῶν νέων ἔχασον ὅτι τῶν φιλοθυμίας σκελετοῦ, καὶ ἀρχεῖσθαι τοῖς ἀνάγκης δεομένοις, μελέταις τε καὶ πομπαῖς, καὶ παρὸς ἀλλήλους ἀμύλλαις χεῖρας ὅπου πλείστοι θάσασθαι μέλλοιεν, ὀλίγα χεῖρας

ὥστε τὰς κατ' ἑλαμὸν ὀπίστροφάς καὶ παλαιασμοὺς καὶ τὰς
 κατ' ἵππον ὀπίστροφάς καὶ κλισίας ἀπειργάσατο καὶ σω-
 εῖψεν, ὡς ἐνὶ σώματι κινουμένα καὶ ὀρμῶν ἐκρύσιον ἐοικέ-
 ναι τῷ ὄλου τῆ συστήματος ἐν ταῖς μεταβολαῖς ἐξ ἑρέϊαν.
 συστάσις ὅ τῆς παρὰ τὸν Λαίονον αὐτοῖς ποταμὸν ἰχυρῆς
 μάχης παρὰ Αἰτωλοῖς καὶ Ἡλείοις, ὅ τῶν Ἡλείων ἵππαρ-
 χος Δαμόφαντος ὤρμησεν ὅτι τὸν Φιλοποίμῃνα παρὰ ἐξ-
 λάσας· δὲ δάμνος ὅ τῷ ὀρμῶν ἐκείνος αὐτῶν, καὶ φθά-
 σασ τὰ δόρατι παῖει καὶ καθάβαλλει τὸν Δαμόφαντον. δι-
 ὅς ὅ τούτου πεσόντος, ἐφυγον οἱ πολέμοιοι, καὶ λαμπαρῶς
 ἔω ὁ Φιλοποίμῃν, ὡς οὔτε κατὰ χεῖρα, τῶν νέων ἱνός, οὔ-
 τε σωλέσει, τῶν παρὰ οὐτέρων ἀπολείποντο, ἀλλὰ καὶ μά-
 χαστα καὶ στρατηγίῃ ἰχυρώτατος. ὅ ὅ κρινόν τῶν Ἀχαιοῶν
 παρῶτος μὲν Ἀρετος εἰς ἀξίωμα καὶ δυνάμιν ἤρην, ἐκ πα-
 πεινῶ καὶ διέρριμμένου κατὰ πόλεις σωαζαζῶν, καὶ πο-
 λιτῶν αὐτῶν Ἑλλήνων καὶ φιλαίθερον πολιτείαν.
 ἐπειτα, ὡς παρὰ τοῖς ὕδασι δρῶσάμενον ὄλ. γωνύφισα αὐτῶν
 καὶ μικρῶν σωμάτων, ἦδη τὰ ὀπίστροφα τοῖς παρῶτοις ἐπι-
 ὀρμῃνα καὶ παρὰ ἐπίπλονα πῆξι ἰχυρῆν καὶ σερρότητα ποιῆ-
 εἰ δὲ ἀλλήλων, οὔτω τῆς Ἑλλάδος ἀσθενούς καὶ ἀδύνατου
 φερομένης κατὰ πόλεις ἐν τῷ τότε χρόνῳ, παρῶτον συζάν-
 τες οἱ Ἀχαιοί, καὶ τῶν κύκλω πόλεων τὰς μὲν ἐκ τῆ βοη-
 θεῖν καὶ σινελθθεροῦ ἀπὸ τῶν τυραννικῶν ὑπολαμβά-
 νοντες, τὰς ὅ ὁμοίαι καὶ πολιτεία καὶ ἀμνησῶντες εἰς ἐ-
 αυτοῖς, ἐν σώμα καὶ μίαι δυνάμιν καὶ ἀσθενήσαντι διανοοῦ-
 ὅ τῷ Πελοπόννησον. ἀλλ' Ἀρετου μὲν ζῶντος, ἐπὶ τοῖς
 Μακεδόνων ὀπλοῖς ὑπεδύοντο τὰ πολλὰ, θεοπαθόντες
 Πτολεμαῖον, εἴτ' αὐτῆς Ἀνήρον καὶ Φίλιππον, ἐν μέσσοις
 ἀναστρεφόμενοι τῆς Ἑλληνικῆς παρὰ ἕσσειν· ἐπεὶ ὅ Φιλο-
 ποίμῃν εἰς ὅ παρῶθεν παρῶθην, ἦδη καὶ ἐαυτοῖς ἀ-
 ξιόμαχοι τοῖς ἰσχυροῖσι πλείστοι ὄντες, ἐπαύσαντο χρόνον
 παρῶταις ἐπεισάκτοισι. Ἀρετος μὲν γὰρ, δρῶτερος εἶ-
 δοκῶν παρῶ τοῖς πολεμικαῖς ἀγῶνας, ὁμιλία καὶ παρῶ-
 τητι καὶ φιλικῆ βασιλικῆς τὰ πλείστα κατεργάσατο τῶν
 παρῶματων, ὡς ἐν τοῖς παρῶ ἐκείνου γέγραπται· Φιλο-
 ποίμῃν ὅ, ἀγαθὸς πολέμοις ὢν, καὶ ἀπὸ τῶν ὀπλων
 ἐνεργῶς, ἐπὶ δὲ ἀτυχῆς καὶ καπορθωτικῆς ἀθῶς ἐν ταῖς
 παρῶταις ἀνομιέταις μάχαις, ἀμα τῆ δυνάμει ὅ παρῶ-
 μα τῶν Ἀχαιοῶν ἠύξην, ἠκαν ἐπαδέντων μετ' αὐτῶν, καὶ κα-
 τὰ τυχῆν ἐν τοῖς πλείστοις ἀγῶσι. παρῶτον μὲν οὖν τὰ παρῶ
 τὰς τάξεις καὶ τοῖς ὀπλοισι φαύλως ἐχρῆσάτο οἱ Ἀχαιοῖς
 ἐκίνησαν. ἐχρῶντο γὰρ θυρεοῖς μὲν ἀπέπεσοι ἀπὸ λεπτότητα,
 καὶ σιωπῆρις τῶ παρῶ ἐλλειν τὰ σώματα, δόρασι ὅ μικρο-
 τέρις πολὺ τῶν σαριαῶν· καὶ ἀπὸ τῶν πλῆκται καὶ μά-
 χμοιοι παρῶθεν ἦσαν ὑπὸ κορυφῆς, παρῶμιζαντες ὅ
 τοῖς πολέμοιοις, ἐλαπὸν εἶχον. εἶδος ὅ τῶν καὶ χήμα-
 τος εἰς ἀπείραν ἐκ ἑὺ σωήθης· φάλαγγι ὅ χρόνον μὲν
 παρῶβολῶν ἐκρύσει, μῆτε σωασσομῶν, ὡς ἡ Μακεδό-
 νων, ῥαδίως ἐξελθόντο καὶ διεσπῶντο. τῶντα ὅ Φιλοποίμῃν
 ἀπατάξας, ἐπεισεν αὐτοῖς ἀπὸ μὲν θυρεοῦ καὶ δόρατος ἀπὸ
 δαλαβῆν καὶ σαριασθῶν, κερῆνοι ὅ καὶ θῶραξιν καὶ παρῶ-
 κημῶσιν παρῶσσομῶν, μόνιμον καὶ βελήκῃαν ἀπὸ δρομι-
 κῆς καὶ πελάσσομῶν μάχῃν ἀσκήν, πείσας ὅ καποπλίσασαται τοῖς ὀνήλικα, παρῶτον μὲν ἐπῆρε παρῶρεῖν, ὡς ἀμα-
 χροῖς γαρότα· ἐπειτα τὰς θυφῶς αὐτῶν καὶ τὰς πολυτελείας ἀεῖσα μετεχόσσομῶν. ἀφελῶν γὰρ ἐκ ἑὺ πῶντα παρῶσι
 ἐκ πολλοῦ σωῶν τὸν κείον καὶ μάταιοι ζῆλον, ἐδῆτας ἀγαπῶντων παρῶτας, στραμῶν τῶ βαπτομένων ἀλουργῆς,
 καὶ παρῶ

A Itaq; turmatim in latus conuertere & in terga ob-
 uertere aciem, singulos item equos ita conuertere
 & flectere edocuit & cōsuefecit, vt totius circum-
 gēdi globi dexteritas vnum corpus representaret,
 suo se contorquens nutu. In acri illo cōflietu quo
 Achæi cum Ætolis & Eliis signa contulerunt ad
 amnem Larissum, Philopœmenem magister equi-
 tum Eliorum Damophantus ante signa euectus
 petiuit. Cuius ille impressionem excipiens, præ-
 uertit eum lancea ferire, atq; exanimem deturba-
 uit equo. Ad cuius lapsum confestim effuderunt
 se in fugâ hostes. Vnde ingens nomē quæ fuit Phi-
B lopœmenes: vt qui nec manu ulli iuuenū, nec vlli
 senū concederet prudētia sed iuxta militis & im-
 peratoris partes optime obiret. Ac reipublicæ qui-
 dē Achæorū conciliauit princeps Philopœmenes
 dignationem & potentiam: qui abiectam & op-
 pidatim diuulsam coegit, dignatq; Græcia reddi-
 dit atq; elegantem. At sicut in aqua vbi pauca cor-
 pora & minuta cœperunt subsidere quæ exinde
 affluunt, impacta primis & aggesta cōpaginē mu-
 tuam efficiunt firmam & solidam: ita quum lan-
 guida ea tempestate Græcia opprimi oppidatim
 posset facile primi conspirauerunt Achæi, circum-
C iectaq; vrbes partim submittendis ad expellēdos
 tyrannos auxiliis recipientes, partim concordia
 & bona disciplina sibi asciscētes, Peloponnesum
 in vnū corpus cogere, & in vnas instituebant vi-
 res. Verum quandiu fuit superstes Aratus, specta-
 bant fere Macedonū arma, colebantq; Ptolemæū,
 mox Antigonom & Philippum, qui in mediis Græ-
 corū negotiis, iactabant se. Postquā verò ad prin-
 cipatū adspirauit Philopœmenes, quia potentissi-
 mis iam per se erant pares, destiterunt asciscitiis v-
D ti ducibus. Namque Aratus segnior habitus v-
 tique ad dimicandum, comitate benevolentiaq;
 & familiaritatibus regiis pleraque negotia, sicut in
 vita eius exposuimus, transegit: at bonus Philo-
 pœmenes bellator, atque in armis strenuus, felix
 præterea & victoriosus mox in primis certamini-
 bus, vna cum potentia animos Achæorum, quod
 cōsueffent cum eo vincere & in quam plurimis de-
 portare lauream præliis, inflauit. Primum autem
 ordinaum militarium apud Achæos atq; armatu-
 ræ correxit vitia. Scuta enim habebant ex tenuita-
 te expeditiora & restictiora, quā vt tegere possent
 corpora: lanceas longe farissis breuiores. vnde ob-
 leuitatem ad eminus petendum strenui erāt & bel-
 laces, cominus non perinde valebant. Modus &
E forma aciei in orbem non erat in vsu: sed quia qua-
 dratam aciem, qua vtebantur, nec fronte munie-
 bant nec strue vt moris erat Macedonum, ex facili
 impellebantur, disiciebanturq;. Vbi hæc Philo-
 pœmenes digessit, induxit eos vt pro scuto &
 lancea clypeum & farissam caperent: simul vt
 galeis, loriceis, ocreisque tecti loco cursorie & vel-
 litaris pugnæ statariam meditarentur & fir-
 mam. Vbi iam pubem ad ita se armandum im-
 pulit, primū vt inuictos confirmauit, deinde de-
 licias & luxum eorum optime inuertit. Neque
 enim eripere semel potuit vanum & inane, quod
F per diu infecerat animos eorum desiderium cir-
 ca amœniorem vestium cultum, strata purpurea,

sumptuosas cenas mensaq; : sed quum institisset à non necessariis cupidos elegantiae ad necessaria deflectere & honesta, breui omnes mouit atq; inflammavit, vt quotidianis repressis in corpus sumptib., gestiret in militari & bellico ornatu ostentare se splendidos & comptos. Itaq; videres plenas officinas calicum & paterarum contundendorum, in aurandarum, loricarum, argento inducendorum scutoiũ frz norumq;, curricula domandorum equorum & adolescentium in armis sese exercentium: in manibus fœminarum galeas, ac cristas tincturis distinctas, sagulaque equestria, & militares lacernas picturatas. Hæc species animos incendebat eorum, & alacritatem excitabat: vnde periculorum contemptores & prõpti ad subeunda discrimina euaserunt. Quippe profusio aliis in rebus voluptates producit, & animos eneruat vtentium, quasi per stimulos & titillationes animum sensu infringente: contra impensa in huiusmodi res roborat eum, extollitque. Sicut Achillem induxit Homerus nouis armis prope sub oculis positis quasi exultantem & ardentem, vt ea in opus educeret. Ad eum modum quum exornasset iuuentutem, exercuit & subegit eam, continenter mouens: quæ enixe obtemperabat. Siquidem ordo militarismirifice placebat iis, cuius perfringi glob. non videbatur posse: reddebaturq; corporibus arma tractabilia & leuia, quæ ob splendorem & decorem versabant ac ferebant quadam cum voluptate, vt in iis dimicare, & quãprimũ cum hostibus auerēt decernere. Bellum ea tempestate Achæis erat cum Machanida Lacedæmoniorum tyranno, qui multa & magna potentia succinctus, omnes Peloponnesum intolerentes captabat. Quem vt Mantineorum fines nuntiatum est inuasisse, Philopœmenes raptim egit in eum copias. Intruxerat in conspectu vrbis Mantineæ aciem. Habebat autem vterque sub signis magnum externorum militum numerum & vrbanaas copias pene omnes. Vbi iam ad concurrendum ventum est, & milite externo Machanidas iaculatores & Tarentinos, qui ante signa locati Achæorum fuerunt, pepulit, omisso incurere ilico in aciem eorum & diuellere globum, ablatus est dum confectatur effulos, præterlatufque aciem est Achæorum, qui integris adhuc ordinibus consistebant. Philopœmenes, quum in principio esset tam grauitè titubatum, atque actum esse omniaque iam perditã viderentur, ea re dissimulata, quasi nihil incommodi accidisset, vt conspexit quantum in persequendo hostes offenderent diuulsi ab acie sua, ac locum aperientes vacuum, non occurrit, neq; obiecit se fugientes agētibus, sed permisit eos præteruehi. Vbi iam magnum interuallam fecerunt, confestim signa intulit in pedites, quos nudos videbat relictos: cornibusque expotrectis ex latere incurrit in destitutos duce, nec pugnam expectantes. Nã quum tergis inhærentem fugientium aspicerent Machanidam, victoriam existimabant suam, atque hostes omni ex parte profligatus. Hos vt multacæde auertit (quippe supra quatuor millia occubuisse feruntur) cõtendit in reuertentē cum mercenariis ab hostium insectatione Machanidam.

A καὶ ἐπὶ δεῖπνα φιλομουσίων καὶ βιβλίων. ὁ δὲ, ἔχων ἀμφοτέρωθεν ἐκ βέβαιον ἄπο τῆς οὐκ ἀναγκάων ὅτι τὰ χροῖμα καὶ καλὰ τὴν φιλοσοφίαν, ἑαυτὸν πρῶτον ἔπεισε καὶ παρῶρμησε, τὰς καθ' ἡμέραν ἐπὶ σῶμα δαπνύρας κωλύσαντας, ἐν ταῖς στρατιωτικαῖς καὶ πολεμικαῖς παύσεσιν ἀναπαύσασθαι ὅσῳ ἔλαττον καὶ κεκοσμημένους. ἰὼ οὖν ἰδεῖν τὰ μὲν ἔργα τῆς μετὰ κέλευθρον κελύκων καὶ θρησκευτικῶν, χρυσουμένων ὅθωρα καὶ καπαργουμένων θυρεῶν καὶ χαλινῶν. τὰ δὲ ἐπὶ πάλιν δαμαζουμένων, ἐνεανίσκων ὀπλομαχῶν. ἐν δὲ ταῖς χερσὶ τῆς γυμναστικῆς κράτη καὶ

B πρὸς βασιλικῶν κοσμημάτων, καὶ χιτῶνων ἱππικῶν καὶ στρατιωτικῶν χαλκῶν διωλισμένων ἢ δὲ ὅψις αὐτῆς ὁ θάρσος αὐξοῦσα, καὶ ἡδονακῶν τὴν ὀρμὴν, ἐποίησε φιλοσοφῶν καὶ ἀσκήσεων ὅτι τοῖς κινδύνοις. ἢ μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἄλλοις θεάμασι πολυτέλεια βυβλίῳ ἐπιπέται, καὶ μαλακίαν ἐνδίδωσι τοῖς χροῖμασι, ὡς ἂν ἑαυτὸν νυμφῶν καὶ γυμναστικῶν τῆς ἀσκήσεως συνεπιπέται τὴν ἀσκήσιν ἢ δὲ εἰς τὰ τοιαῦτα, ῥέωνται καὶ μεγαλιώδη τὸν θυμὸν. ὡς ἂν Ὀμήρου ἐποίησεν τὸν Ἀχιλλεὺς τῆς καμῶν ὀπλων παύσεσιν ἐν τῇ ἑαυτοῦ οὐκ ὄντων καὶ φλεγομένων

C παρὸς τὴν δὲ αὐτῶν σιέργειαν. οὕτω δὲ κοσμησας τοῖς νέοις, ἐγμναστικῶν διεπῶναι, τὰς κινήσεις παρῶρμους ὑπακούοντας καὶ φιλοτίμους. καὶ γὰρ ἡ τάξις θαυμαστῶς ἠγαπάτο, ἀθροῦσιν τι λαμβάνειν πύκνωμα δοκῶσα, καὶ τὰ ὀπλα τοῖς σώμασιν ἐγγεῖο χειρῶν καὶ κούρα, μὴ ἰδούσης ἀσκήσεως καὶ καλῶς ἀπλομένων καὶ φορητῶν, ἐναγωνίσασθαι τε βουλομένων, καὶ ἀσκήσεως τὰς ἑαυτοῦ παρὸς τοῖς πολεμίοις. ἰὼ δὲ τότε τοῖς Ἀχαιοῖς ὁ παρὸς Μαχερίδων πόλεμος τῆς Λακεδαιμονίων τύραννον, ἄπο

D πολλῆς καὶ μεγάλης δυνάμεως ἐπιβουλοῦσα πᾶσι Πελοποννησίοις. ὡς οὖν εἰς τὴν Μαντινέαν ἐμβεβληκῶς ἀπηγέλη, καὶ τὰχος ὁ Φιλοποίμῳ ἐξήγαγε τὴν στρατιάν ἐπὶ αὐτὸν. ἐγγὺς δὲ τῆς πόλεως παρετάξατο, πολλοῖς μὲν ξένοις ἐκείνοι, πάσης δὲ ὁμοῦ τι τὰς πολιτικῶν δυνάμεσι. ἡμοῦ δὲ τῆς ἀγῶνης ἐν χερσὶν, ὁ Μαχερίδης τοῖς ξένοις τοῖς τῆς Ἀχαιῶν παρῶρμους ἀκούσας καὶ Ταραντινοῖς βεβαίως, ἀπὸ τῆς χωρεῖν δύσως ὅτι τοῖς μαχερίοις, καὶ παρῶρμους ὁ σιωπηλὸς, ἐξέπεσε δῖων καὶ παρήλλαξε τὴν φάλαγγα, τῆς Ἀχαιῶν ἐν τάξει μὲν τῶν. ὁ δὲ Φιλοποίμῳ, τηλικού-

E πῦρ παύσεσιν ἐν στρατῷ ἡγομένου, καὶ τῆς παρῶρμους ἄπο λωλέων κομιδῆ καὶ διεφθέρθαι δοκούτων, τὸ πο μὲν ὁμοῦ παρῶρμους παρῶρμους, καὶ μηδὲν ἠγῶσθαι δεινόν. καὶ τῶν δὲ τοῖς πολεμίοις, ὅσων ἠμῶν τῶν ἐν τῇ δῖωξί, τῆς φάλαγγος ἀπορήνυμους, καὶ κενὴν χώραν διδόντας, οὐκ ἀπώπτησεν, οὐδὲ ἐπέσει φερομένοις αὐτοῖς ὅτι τοῖς φθῶντας, ἀλλ' ἐάσας παρῶρμους καὶ ἀσκήσεως ποίησας μέγα, παρὸς τοῖς ὀπλίταις δύσως ἦγε τῆς Λακεδαιμονίων, ὁρᾶν τὴν φάλαγγα γυμνῶ ἀπολελειμμένῳ. καὶ καὶ κέρας παρῶρμους ἐπέβαλεν, μητε στρατῶν αὐτοῖς

F παρῶρμους, μητε μάχεσθαι παρῶρμους. ἡκᾶν γὰρ ἠγῶσθαι καὶ κρατεῖν πρῶτα πασιν, δόκοντα τῶν Μαχερίδων ὁρᾶντες. ὡς αὐτὸς δὲ τούτοις φοῖα πολλῶ, (λέγονται γὰρ

ὡς τῶν τετελεχῶν ἀποτρεῖν) ὤρμησεν ὅτι τῶν Μαχερίδων, ἐκ τῆς δῖωξως αἰας ῥέφοιτα μὲ τῆς ξένων.

τάφρου ἢ μεγάλης καὶ βαθείας ἐν μέσῳ διειρηγούσης, παρε-
 ξήλαυον δὴ ἡλούς ἐκατέρωθεν· ὁ μὲν Δραβήναυ καὶ Φυγείν,
 ὁ δὲ τὸ καλδοσαβουλόμορος. ἡ δὲ ὄψις οὐχ ὡς στρατηγῶν
 μαχημένων, ἀλλ' ὡς τῶν θηρίων πρὸς ἀλλήλων ὑπὸ ἀνάγκης
 βεπομένων, δὴνοδὸν κινηγέτα τῶν Φιλοποίμωνος σωματός.
 εἶτα ὁ μὲν ἵππος τῶν τυράννου ῥωμαλέος ἂν καὶ θυμοειδής,
 καὶ τοῖς μύσφιν ἀμαρτῆς ἐκατέρωθεν, ἐπιτόλμησε τῆ
 Δραβήναυ, καὶ παροβαλὼν τῆ τάφρου δὲ σῆτος, ἐβιάζετο τοῖς
 παροβαλοῖς τῶν ἐρείσασαυ σκέλεσιν. ἐν δὲ τούτῳ Σιμμίας
 καὶ Πολύμορος, οἵ τῶν αἰτῶν Φιλοποίμωνι παρήσαν μαχο-
 μένω καὶ στυγερῶν, ὁμοῦ παροσήλαυον ἀμφοτέρωθεν, τῶν
 ἀγχιμαῶν κλίνας ἐναντίας. φθάνει δὲ αὐτοῖς Φιλοποίμων
 ἀπορτήσας τῶν Μαχιδάων, καὶ τὸν ἵππον αὐτῶν μετεωρί-
 ζοντα τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸ σῶμα τοῦ ὄρου, μικρὸν εἰ-
 κλινεὶ τὸν ἵππον, καὶ Δραβήναυ δὲ ζυγόν, ἐκ χειρὸς ὠκεί, καὶ
 παροτρέφει τὸν ἵππον στυγερῶς. τὸ τὸ ἔχων δὲ ἄρμα χαλ-
 κῆς ἐν Δελφοῖς ἔθηκεν ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν, θαυμασάντων
 μάστιγα καὶ τὴν παροτρέφει αὐτῶν καὶ τὴν στρατηγίαν ἐκείνου.
 λέγεται δὲ, τῆς τῶν Νεμείων πόμπης ὡς ὡς, στρα-
 τηγῶν τὸν Φιλοποίμονα δὲ δόξασαν, καὶ νεκροῦντα μὲν
 οὐκ ἀλλὰ τὴν ἐν Μαντινείᾳ μάχην, τότε δὲ ἄρμα ἀρῆσα
 τὴν ἑορτήν, παροτρέφει μὲν ἐπιδείξαι τοῖς Ἑλλήσι κεκοσμη-
 μένω τὴν φάλαγγα, καὶ κινουμένω, ὡς τῶν εἰρησῶν, τοῖς ἄ-
 κληκῶν ῥυθμοῖς μὲν τῶν καὶ ῥώμης· ἔπειτα κηραρῶν ἀ-
 γωνισμένων, εἰς δὲ τῶν παρελθεῖν, ἔχοντα τοῖς νεαῖσιν
 ἐν ταῖς στρατιωτικαῖς χαλμαῖσι, καὶ τοῖς φοινηκῶν ὑποδύ-
 ταις, ἀκμάζοντα τε τοῖς σώμασιν ἀπορτήσας καὶ ταῖς ἡλικίαις
 τῶν ἀλλήλων, αἰδῶν δὲ πολλῶν πρὸς τὸν ἀρῆσα καὶ φέ-
 νημα νεανικῶν ὑποφαινοντας, ἐκ πολλῶν καὶ χαλῶν ἀγώνων.
 ἀρῆσα αὐτῶν εἰσλήγοντων, καὶ τὴν πύχην πυλάδα τὸν κηρα-
 ρῶν ἀδούσα τοῖς Τιμοθέου Πέρσας ἐταρῆσαυ, Κλει-
 νὸν ἐλδοθείας τῶν καὶ μέγαν Ἑλλάδι κέσμον. ἀμα δὲ τῆ
 λαμπρότητι τῆς φωνῆς τῶν παρὲν τὴν ποίησιν ὄρκου συμπαρέ-
 φαντος, ἐπίβλεψεν ἡμέσασα τῶν παρῶν πρὸς ἀρῆσα εἰς τὸν
 Φιλοποίμονα, καὶ κρότον μὲν χαρῆς, τῶν Ἑλλήνων δὲ πα-
 λαῖον ἀξίωμα ταῖς ἐλπίσιν ἀναλαμδανόντων, καὶ τῶν τότε
 φρονημάτων ἔγχετα τῶν παρῶν ἡμομένων. τῶν δὲ τῶν μά-
 χας καὶ τῶν κινδύων, ὡς τῶν οἰπῶλοι τοῖς στυγερῶν ἐπιβάτας
 πορῶντες, εἰ ἀλλοῖν φέρωσιν, παρῶντα καὶ ξενοπαροῦσιν·
 οὕτως ἡ δυνάμεις τῶν Ἀχαιῶν ἐτέρω στρατηγῶν ἡθύ-
 μαι, καὶ πρὸς ἐκείνους ἐπάπαινε, καὶ μόνον ὄφρηντος, αὐτῶν ὄρ-
 θῆ καὶ δραστήμιος ἡ, Δραβήναυ δὲ παρῶν, ἀπε δὴ καὶ τῶν ἐναν-
 τῶν ἀρῶν ἀρῶν, πρὸς ἕνα τῶν τῶν στρατηγῶν ἀπὸ βλε-
 πειν οὐ δυναμένους, ἀλλὰ καὶ τὴν δόξα αὐτῶν καὶ τὸ σῶμα δε-
 δοκῶντες, ὡς ἡ φαερόν δὲ ὡν ἐπαρῶσιν. Φίλιππος μὲν γὰρ
 ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς, οἰόμενος, δὴ ἐκ ποδῶν ὁ Φιλο-
 ποίμων ἡγήσασα, πάλιν ὑποπῆξεν αὐτῶν τῶν Ἀχαιῶν, ἐ-
 πεμψεν εἰς Ἀργὸς κρύφα τοῖς ἀγαρῶσιν αὐτῶν. ἐπιγνο-
 σάσης δὲ τῆς ἐπιβουλῆς, πορῶντασιν ἔξεμισῆσιν καὶ διε-
 βλήσασιν πρὸς τῶν Ἑλλήνων. Βοιωτῶν δὲ, πολιορκουῶντες Μέ-
 γαρα, καὶ λήψασαυ τῶν ἐλπίσιν, ἐξείφης λόγου F
 παροτρέφει αὐτοῖς, ὅς ἐστι ἡ ἀληθῆς, Φιλοποίμονα βοη-
 θουῶντα τοῖς πολιορκουμένοις (εἰ γὰρ εἶ), ταῖς κλίμαχας ἀφέντες ἡδὴ παροσπρησμένας τοῖς τείχεσιν, ἄχοντο φέρου-
 ντες. Νάβιδος δὲ τῶν μὲν Μεχαιδῶν τυραννοῦντος Λακεδαιμονίων, Μεσσηνίω ἀφῶν καὶ ἀλαβοῦντος, ἐτύχα-
 ιε μὲν ἰδιώτης ὡν τότε ὁ Φιλοποίμων, καὶ δυνάμεις ὁδομαχίας κύριος· ἐπεὶ δὲ τὸν στρατηγῶν τῶν Ἀχαιῶν

A Ingens fossa & alta interiecta dirimebat eos, ex
 cuius utroque margine obequitabant inter se: hic
 quo transfiret ad eapessendam fugam, ille ut id im-
 pediret. Erat species non quasi ducum praelian-
 tium, sed sicut ferarum, quas ad praelium adigit
 necessitas acri instante venatore Philoemene.
 Hic equus tyranni fortis & ferox, utrinque calca-
 ribus concitatus tentavit transilire fossam, impa-
 ctoq; in fossam pectore, annitebatur prioribus pe-
 dibus traicere. Interea Simmias & Polyxenus, qui
 in praeliis soliti erant Philoemenei assistere & eū
 stipare, simul atq; aduolant equis. Quos infes-
 tas inclinantes hastas praeuenit Philoemenes,
 atque obuium obiecit se Machanidæ Cuius equū
 quum videret sublato capite corpus eius regen-
 tem, deflexit paululum suum, atque infesta hasta
 omni vi intorta illum effusum connixus resupi-
 nat. Ea figura Achæi statuam huic Delphis, admi-
 rati supra modum tum factum hoc, tum eius illo
 in praelio consilium, posuere. Fama est ludicro
 Nemæorum Philoemenum iterum prætorem,
 non ita diu ab hac ad Mantineam pugna, quum
 eius celebritatis causa in otio esset, primum ex-
 hibuisse Græcis adornatam phalangem & mo-
 tus edentem, ut in acie solet, compositos cum a-
 gilitate & robore: inde certantibus citharædis in
 theatrum prodisse, quem iuvenes stipabant la-
 cernis militaribus & puniceis amicti sagis, cum
 corporibus florentes omnes, tum pares ætate: qui
 singularem aduersus ducem reuerentiam, & spi-
 ritus ex multis & egregiis certaminibus elatos præ-
 se ferebant. His commodum ingressis, fortè Py-
 ladem citharædum cecinisse Timothei Persas,
 hoc modo exorsum

Assertis decus hic quas fuit nobile Græcis.
 Grandiloquentia autem poetæ cum canora con-
 gruente voce oculos ex omni parte theatri con-
 iectos in Philoemenum fuisse, ac plausum e-
 ditum lætissimum à Græcis, qui veterem digni-
 tatem spe concipiebant, & ad illos animos pro-
 xime accedebant fiducia. In praeliis & discrimi-
 nibus, sicut equi nouelli consuetum sessorem
 querunt, alium si vehant tumultuantur & fero-
 ciunt, ita exercitus Achæorum deiiciebat alio
 dūce animum, atque illum circumspicebat,
 quo viso tantum illic erat ex fidentia erectus a-
 gilisque. Nempe hostes intelligebant vnum
 hunc contueri non posse, sed & gloriam eius &
 nomen, ut re ipsa declararunt, formidare. Si-
 quidem Macedonum rex Philippus, ratus sub-
 lato de medio Philoemene, Achæos iterum i-
 psum respecturos, misit certos occultè Argos
 qui eum trucidarent: ac detectis insidiis planè
 flagrant inuidia, & traductus est apud Græcos.
 Bæotii Megaram obsidentes, quum sperarent se
 iam iam oppidum expugnatos, vano repente
 allato rumore Philoemenum suppetias obse-
 fis venientem adesse, scalis quæ muris iam erant
 admotæ relictis, fugæ consuluerunt. Quo tem-
 pore Nabis, qui Lacedæmoniorum tyrannus se-
 cundum Machanidam fuit, occupauit Messen-
 nen: erat priuatus Philoemenes, nec ullis co-
 piis præerat. Qui quum prætorem Achæorum,
 hoc modo exorsum

vt opem ferret Messeniis, non potuit Lyfippum inducere, quia plane actum dicitabat esse de oppido quod teneret hostes, ipse statuit subuenire suis comitatus eiuiibus, qui nullam morabantur legem vel plebiscitum, sed quasi semper ex naturæ præscripto imperantē sunt sequuti eum, qui esset præstantissimus. Vt hunc Nabidi nuntiatum est in propinquo esse, non remansit illic, quanuis castra in oppido haberet, sed subdixit se per auersam portam, agmenq; raptim abegit, præclare secum agiratus, si elaberetur. Et quidem elapsus est: cæterum erepta fuit Messene. Hactenus commēdatur Philopœmenes. At secunda in Cretam profectio eius accersentibus Gortyniis, vt armis lacessiti eo ducere vterentur, culpata est, quod flagrante bello patria sua à Nabide illato abscessisset ipse, vel belli metu, vel intempestiua ad alios ambitione. Licet id temporis bello tam acri premeretur Megalopolitani, vt muris inclusi deuastato agro cōfererent vias frugibus, & hostes castra prope in ipsis locassent portis. Hic autem ea tempestate belligerans eum Cretensibus & ducē agens in regione transmarina, ansam præbuit iniquis calumniadi se, quasi bellum domesticum subterfugeret. Nonnulli dicebant aliis designatis Achæorum prætoribus quia esset sine imperio Philopœmenes, orantibus Gortyniis otium suum contulisse eū ad exercitum ducendum. Neq; enim ferebat otium, sed imperatoriā & bellicā virtutē volebat, sicut magnum negotium, perpetuo in manibus habere & versare. Cui consonat id quod aliquando de rege Ptolemæo dixit. Siquidē quum eum quidā ferrent laudibus, quod & exercitū quotidie pbe exerceret, & ipse probe & sedulo in armis subigeret corpus suū. At qui quis regem (inquit) hoc etatis suspiciat non opus edentem, sed meditantem? Hæc igitur de causa infensi Megalopolitani & serati proditos, instituerunt ei exilium irrogare. Cui rei obstiterūt tamen Achæi, ducem mittentes Megalopolitanis Aristænetum: qui quamuis cum Philopœmene ei dissensiones essent de repub. ne damnaretur, intercessit. Inde à ciuibus Philopœmenes fastiditus, perpulit multa finitima castella ad defectionem, suggerens vt allegarent non fuisse ab initio se censos nec illis cōtributos. Quibus hoc obtendentibus aperte est patrocinaus, eamque ciuitatem in concilio Achæorum pressit. Verum hæc sunt post insequuta. In Creta partes sequutus Gortyniorum, bellum non vt Peloponnesius & Arcas simpliciter gessit & generose: sed mores induens Creticos, eorumque in ipsos technis, dolis, furtis & insidiis vtens, breui pueros ostendit illos esse qui fatuas & inanes aduersus veram belli peritiam fallacias contechnarentur. Ob hæc celebris & inclytus ex rebus ibi gestis reuersus in Peloponnesum, Philippum offendit a Tito Quintio deuictum, pressumque Achæorum & Romanorum armis Nabidem. In quem dux ilico designatus, quum prælio nauali alcam iaceret, in idem ac Epaminondas visus est impegisse, magnamque ex eo quod minus prospere mari decertasset, virtutis & existimationis suæ fecisse iacturam. Cæterum Epaminondam quidem referunt, quod nollet ciuibus suis gustum præbere commoditatum maritimarum, ne pro statariis militibus (vt apud Platonem est)

A Λύσιππον οὐκ ἐπέειπεν βοηθεῖν τοῖς Μεσσηνίοις, ἀπολωλέναι χειρὶ δὴ φάσκοντα τὴν πόλιν, ἐνδον γεγυότων τῶν παλεμίων, αὐτὸς ἐβόησεν, τοῖς ἑαυτῶν πολίταις ἀπαλαβῶν, οὔτε νόμοι οὔτε χειρονομίαν παρεμείναντας, ἀλλ' ὡς ἀπαρτὸς ἀρχοντι τὰ κρείττονα καὶ φύσιν ἐπολιούρι. ἤδη δὲ αὐτῶν πλησίον ὄντος, ἀκρούσας ὁ Νάβις οὐχ ὥσπερ ἔπει, καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει στρατοπέδων, ἀλλ' ὥσπερ ἐκδὶς ἀπὸ πυλῶν ἐτέρων, καὶ τάχος ἀπήγαγε τὴν δυνάμειν, ἀτυχεῖα χεῖρα δακῶν εἰς ἀφύρην καὶ διέφυγε, Μεσσηνίη δὲ ἠλυθέρωτο. ταῦτα μὲν οὖν ἔειπε καὶ τῶν Φιλοποίμωνος. ἢ δὲ εἰς Κρήτιω αὐτὸς ἀποδημία.

B Γορτυνίων δεηθέντων, ὡς χεῖρα γιντο πολέμου μὲν στρατηγῶν, ἀβουλίῳ ἔχει, ὅτι τῆς πατρίδος αὐτῶν πολέμου μὲν ὑπὸ Νάβιδος, ἀπὴν, Φυγομαχῶν, ἢ Φιλοτιμούμωνος ἀκρίως πρὸς ἐτέροις. καὶ τοῖς στυγίως οὕτως ἐπολεμήθη. Μεγαλοπολίται καὶ τὸν χρόνον ἐκείνον, ὥστε τοῖς μὲν τίχουσι ἐνοικεῖν, ἀπειρεῖν δὲ τοῖς φτωχοῖς, παρεκεχυμένης τῆς γῆρας καὶ τῶν πολέμων χεῖρα ἐν ταῖς πύλαις στρατοπέδων ὄντων. ὅθι, Κρησὶ πολέμων τῶν καὶ τῶν στρατηγῶν ἀβουλίῳ, ἐκλήμασθε παρεῖχεν καὶ ἑαυτῶν τοῖς ἐσθροῖς, ὡς ἀποδιδέσθων τὸν οἶκον πόλεμον. ἦσαν δὲ πινες οἱ λέγοντες, ἐτέροις τῶν Ἀχαιῶν ἠρημνῶν ἀρχαῖς, ἰδιώτῳ ὄντι τὸν Φιλοποίμωνα, χεῖρα τὴν ἑαυτῶν χολίῳ ἐφ' ἡγεμονίᾳ δεηθεῖσι τοῖς Γορτυνίοις. ὡς δὲ ἀλλοτεῖος χολῆς, κατὰ τῶν ἀλλοπληθῆ, τὴν στρατηγικὴν καὶ πολέμικὴν ἀρετὴν, ἔχον ἀβουλίῳ ἐν χεῖρα καὶ τελευτήσων μὲν ὡς καὶ ὁ πῶς Γιολεμαίου ποτὲ ρῆθην τῶν βασιλέως ἀπεδήλωσεν. ἐκείνον γὰρ ἐγκωμιάζοντων πινῶν ὡς δὲ μὲν ἐξασχεῖται ὁ στρατὸς καὶ ἡμέραν, ὅθι γυμνάζοντα καὶ Φιλοπόνως ἀπὸ τῶν ὀπλων ὁ σῶμα, καὶ τῶν ἀν' (ἐφῆ) βασιλέα θαυμασθεῖν, ἐν τούτῳ τῆς ἡλικίας μὴ ὄντι δὲ κνήμῳ, ἀλλὰ μὲν ἡγετῶντα, χαλεπῶς δὲ οὖν οἱ Μεγαλοπολίται φέροντες ὅτι τούτῳ, καὶ πρὸς δεδῶσθαι νομίζοντες, ἐπεχείρησαν ἀποξενώσασθαι αὐτὸν οἱ δὲ Ἀχαιοὶ, διεκάλυσαν, Αἰετῶν τε πεμφθέντες εἰς Μεγάλῳ πόλιν στρατηγόν. ὅς, καὶ τῶν ὄντων ἀβουλίῳ τῶν Φιλοποίμωνος πρὸς τὴν πολιτείαν, οὐκ εἶασεν τελευτῶσαι τὴν καταδίκην. οὐκ ὅτι τούτῳ, παρὰ τῶν μὲν ὑπὸ τῶν πολιτῶν ὁ Φιλοποίμων, ἀπέστησε πολλὰς τῶν ἀεικιδῶν καμῶν, λέγειν διδάξας ὡς ὅσον τελέσῃ, ὅσθι ἦσαν ἐξ ἀρχῆς ἐκείνων, καὶ λεγούσας ταῦτα φανεράς συνηγωνίσασθε, καὶ

E σου καταστῆσαι τὴν πόλιν ὅτι τῶν Ἀχαιῶν. ταῦτα μὲν οὖν ἔειπεν. ἐν δὲ τῇ Κρήτι συνεπολέμει τοῖς Γορτυνίοις, ἔχων ὡς Πελοποννήσιος ἀπὸ καὶ Ἀρχαῖς, ἀπλοῦ πῆνα καὶ ἡμῶν πόλεμον, ἀλλὰ τὸ Κρητικὸν ἦτος ἐνδὲς, καὶ τοῖς ἐκείνων σοφίσμασι καὶ δόλοις, κλωπείαις τε καὶ λοχισμοῖς χεῖρα μὲν ἐπ' αὐτοῖς, ταχὺ πᾶδας ἀπέδραξεν, ἀνοῖτα καὶ κενὰ πρὸς ἐμπειρίαν ἀληθινῶν πηρουρησίῳ. ὅτι τούτοις ὁ θαυμασθεῖς καὶ θαυμασθῶς πρὸς τῶν ἐκεί πρὸς ἑσθῶν ἀνακομιθεῖς εἰς Πελοπόννησον, ὄρεν τὸν μὲν Φίλιππον ὑπὸ τῶν Τίτου καταπολεμημένον, τὸν δὲ Νάβιν, ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν καὶ τῶν Ρωμαίων πολέμου μὲν. ἐφ' ἐν αὐτῶν ἀρετῆς ἀρχῶν, καὶ ναυμαχίᾳ πρὸς ἀβουλίῳ, τὸ τῶν Ἐπαμεινώνδου παρὰ ἑδῶς, πολὺ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀρετῆς καὶ τῆς δόξης ἀφαιρέθης, ἐν τῇ θαλάσῃ καὶ κίον ἀγωνισάμενος. πλὴν Ἐπαμεινώνδου μὲν ἐνίοι λέγουσιν ὀκρουῖτα χεῖρα τῶν

καὶ τῶν θαλάσῃ ὀφελείῳ τοῖς πολίταις, ὅπως αὐτῶν μὴ ἀβουσίαν, ἀπὸ τῶν ὀπλων, κατὰ Πλάτωνια, ΗΗ ij

de eo capiendo munere appellare, sed verentes detrectantesq; hospitem eius nominarunt Timolaum. Qui ut venit Megalopolin, ac cōuiuio à Philopœmene exceptus grauitatem sermonis eius & vitæ frugalitatē integritatēq; animaduertit morum, ad quos haudquaquā aditus propior aut infidix à pecunia paterent, oppressit mentionē doni, ac prætextu aduentus sui allegato alio domum est regressus. Iterum missus nihilo plus egit. Tertia legatione vix tandem eius rei mentionē inferens, propensum animū declarauit ei ciuitatis. At Philopœmenes grato animo auditis mandatis, perrexit ipse Lacedæmonē, consulitq; eis ne bonos amicos, quorum liceret virtute frui gratis, largitionibus instituerēt labefactare, sed improbos & eos qui ciuitatem in concilio premant, redimerent & corrumpent, vt munere deliniti, minus ipsis obstreperent. Quippe inimicis ait præstare liberam vocem quàm amicis præcidere. adeo fuit celso aduersus pecuniam animo. Postquam verò Lacedæmonios de integro nouare res nuntiato prætor Achæorum Diophanes vindicare in eos intendit, illi autem armis motis Peloponnesum sollicitabant studebat mollire & sedare Philopœmenes Diophanis bilem: tempus demonstrās postulare, rege Antiocho & Romanis in Græcia tantis exercitibus hærentibus, eò vt animum conuertat dux, neque moueat domestica, sed conuiueat in quibusdam peccatis, dissimuletq;. Cui quum non auscultaret Diophanes, sed Laconix vnà cum Quintio arma inferret, ac statim ipsam peterent urbem: frendens Philopœmenes facinus minimè ciuile, neq; vndequa; officio respondens, verum insigne tamen & insigni designās animo, ingressus est Lacedæmonem, prætoriq; Achæorum & Romano consuli ipse portas priuatus claudit, motus vrbanos cōpessit, reduxitq; Lacedæmonios, sicut initio fuerant, in corpus Achæorū. Insequutis temporibus incufans nescio quid Philopœmenes Lacedæmonios, exules prætor in urbem reduxit, octoginta Spartiatis occidit, vt auctor est Polybius: vt verò tradidit Aristocrates, quinquaginta supra trecentos muros demolitus est, magna parte agri multauit eos, eamq; attribuit Megalopolitanis. Quicumque adscripti à tyrannis in ciuitatem Spartanam fuerant, exterminauit, & in Achaiam abduxit omnes: extra tria millia, quos dicto non audientes & excedere abnuentes, Lacedæmone sub hasta vendidit. Hinc quasi ad illorum ludibrium ex ea pecunia ædificauit Megalopoli porticum. Quo autem magis indulgeret suo in Lacedæmonios odio, & indigne afflictis insultaret, immanissimum factum & iniquissimum circa instituta illius ciuitatis molitus est. Siquidem Lycurgi institutionem soluit & peruertit, compulitque pueros & adultos quasi ex Lycurgi legibus nunquam moderatos spiritus gesturi essent, patriam cum Achaica cōmutare disciplinam. Qui quum id temporis calamitatum mole Philopœmeni quasi neruos ciuitatis præbuisent incidendos, subacti, cicurati, & fracti fuerunt. Cæterum aliquanto post beneficio populi Romani relictis institutis Achaicis, pristina, quoad eius fieri à tantis miseriis & claudibus poterat, reduxerunt atque stabiliuerunt.

A αἰδρὶ τοιούτῳ ἀγαλέεσθαι περὶ δωροδοκίας, ἀλλὰ δεδι-
κότες καὶ αἰαδνόμενοι, παρεβάλλοντο τὸν ξένον αὐτῷ Τιμό-
λαον. ἔπειτα δὲ αὐτὸς ὁ Τιμόλαος, ὡς ἦλθεν εἰς Μεγάλην
πόλιν ἐσταθεὶς πρὸς τὰς Φιλοποίμους, καὶ τὴν σεμνότητα
τῆς οἰκίας αὐτῆς, καὶ τὴν ἀφελείαν τῆς διαίτης, καὶ ὅτι οὐ
ἔβουθεν οὐδὲ μὴ πρῶτον ὁσδὲ δίαλωπεν ὑπὸ χρημάτων
κατομήσας, ἀπεισιώπησε περὶ τῆς δωρεᾶς· ἐτέραν δὲ ἵνα
πρὸς αὐτὸν ὁδοὺ ποιησάμενος, ὡς ἄρχο ἀ-
πιών, καὶ πάλιν ἐκ δούτερου πεμφθεὶς, ταυτὸ ἔπαθεν. πεί-
τη δ' ὁδῶ μόλις ἐντυχῶν, ἐδήλωσε τὴν προθυμίαν τῆ πό-
λεως. ὁ δ' Ἐπιλοποίμῳ ἠδέως ἀκούσας, ἤκει αὐτὸς εἰς Λα-
κεδαίμονα, καὶ συνεβούλευσεν αὐτοῖς μὴ τοὺς φίλους ἀγαθοῖς
δεκάζειν, ὡν πρῶτον τῆς ἀρετῆς ἔστιν ἀπολαύειν, ἀλλὰ
τοὺς πονηροὺς καὶ τὴν πόλιν ἐν ταῖς συνεδρίαις κἀναστασι-
αίαις, ἀνεΐσθαι καὶ ἀφαιρῆσαι· ἵνα τὰ λαβεῖν ὅτις οἰ-
σθέντες, ἤτιον ἐσοχλοῖεν αὐτοῖς· βέλτιον γὰρ εἶναι τῶν ἐχθρῶν
παραρῆσθαι τὴν παρρησίαν ἢ τῶν φίλων. οὕτω μὲν ἰὼ
πρὸς χρημάτων λαμψέως. ἐπεὶ δ' ἔτι πάλιν τοὺς Λακεδαίμο-
νοὺς νεωπέζειν ἀκούσας ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀχαιῶν Διοφά-
νης, ἐβούλετο κολάζειν, οἳ δ' εἰς πόλεμον κἀκιστάμενοι, διεπά-
C ρασον τὴν Πελοπόννησον, ἐπειρᾶτο πρῶτον καὶ κἀπα-
παύειν τὸν Διοφάνη τῆς ὀργῆς ὁ Φιλοποίμῳ· διδάσκων τὸν
καρῶν ὡς Ἀντιόχου τῆ βασιλείας, καὶ Ρωμαίων ἐν τῇ Ἑλλάδι
τηλικούτοις ἀνευρεμένων στρατοπέδοις, ἐκείσε χρητὸν ἀρ-
χὸν τὴν γὰρ μὲν ἔχον, τὰ δὲ οἰκεία μὴ κινεῖν, ἀλλὰ καὶ
παυδαίειν καὶ πρὸς ἀκούσας τῶν ἀμύρτανομένων. οὐ πρῶτον
δ' ἔτι Διοφάνης, ἀλλ' εἰς τὴν Λακωνικὴν ἐμβαλόντος ἄμα
τῶν Τίτων, καὶ βαδίζοντων ἀγρὸς ἐπὶ τὴν πόλιν, ἀγρυπνή-
σας, ὁ Φιλοποίμῳ, ἔργον οὐ νόμιμον οὐδ' ἀπηνειώμενον
ἐκ τῶν δικαίων, ἀλλὰ μέγα καὶ μέγαλα φρονήματα πολυή-
D σας, εἰς τὴν Λακεδαίμονα παρήλθεν· καὶ τὸν τε στρατηγὸν
τῶν Ἀχαιῶν, καὶ τὸν ὑπάτον τῶν Ρωμαίων, ἰδιώτης ὡν ἀ-
πέκλεισεν, τὰς δὲ ἐν τῇ πόλει στρατὰς ἔκαστε, καὶ κατέ-
στησε τοὺς Λακεδαίμοις πάλιν εἰς ἑκείνον, ὡς ἄρ' ἔξ ἀρ-
χῆς ἦσαν. χρεῖν δ' ὕστερον εἰληλέσας πρὸς Λακεδαίμοις
στρατηγῶν ὁ Φιλοποίμῳ, τοὺς μὲν φυγάδας κατήγαγε
εἰς τὴν πόλιν, ὑγδοήκοις δ' Ἐπαρμάτας ἀπέκλειεν, ὡς
Πολύβιος φησὶν· ὡς δ' Ἀριστοκράτης, πενήτηκοις καὶ τετρα-
κοσίοις. τὰ δ' ἐτείχη καθεῖλεν, χῶραν δ' ἔτι πολλὴν ἀποτεμέ-
μενος, παρεπέμπε τοὺς Μεγαλοπολίτας. ὅσοι δ' ἦσαν
E ὑπὸ τῶν τυράννων ἀποδεδειγμένοι πολῖται τῆς Σπάρ-
της, μετὰ κίχρον ἀπέσταν, ἀπάγων εἰς Ἀχαιῶν, πλὴν τρι-
χλίων. τούτοις δ' ἀποικοῦσας, καὶ μὴ βουλομένους ἀπελθεῖν
ἐκ τῆς Λακεδαίμονος, ἐπώλησεν, εἴθ' ὅτι ἐφύβεζον, ἀπὸ
τῶν χρημάτων τούτων ἐν Μεγαλοπόλει σοαὶ ἀκοδόμησεν.
ἐμπιπλάμενος δὲ τῶν Λακεδαίμοιων, καὶ παρ' Ἀχαιῶν
πεπρασμένον ἐπεμβαίνων, ὁ περὶ τὴν πολιτείαν ἔργον ὠ-
μότατον ἐχειρῆσατο καὶ πρῶτον ὠμότατον. ἀνείλεν γὰρ καὶ
διέφραξε τὴν Λυκούργον ἀγωγὴν, ἀναγκάσας τοὺς παῖ-
δας καὶ τοὺς ἐφήβοις τὴν Ἀχαικὴν ἀπὸ τῆς πατρῆου παι-
δείας μεταλαβεῖν, ὡς ὁσδὲ ποτε μικρὸν ἐν τοῖς Λυκούργου
νόμοις φρονήσαντας. τότε μὲν οὖν ὑπὸ συμφορᾶν μεγά-
λων, ὡς ἄρ' νεώτερος τῆς πόλεως ἐκτεμῆν τὰς Φιλοποίμῳ

πρῶτον πολιτείαν, ἀνελαβὸν δ' καὶ κατέστησεν αὐτὸν τὴν πόλιν ὡς ἰὼ αὐτῶν, ἐκ κακῶν καὶ φθορᾶς τηλικαύτης.

ἐπεὶ δὲ Ῥωμαίοις ὁ πρὸς Ἀντίοχον ἐν τῇ Ἑλλάδι συνέση πό-
λεμος, ἡ μὲν ἰδιώτης ὁ Φιλοποίμῳ ὄραν δὲ τὸν Ἀντίοχον
αὐτὸν ἐν Χαλκίδι καθεύδον, πρὸ γάμων καὶ παρθένων ἐ-
ρωτας οὐ καθ' ὄραν χολάζοντα, τοὺς δὲ Σύρους ἐν ἀπαξία
πολλῇ καὶ χρεῖς ἡγεμόνων ἐν ταῖς πόλεσιν πλάζοντο καὶ
βυφάνας, ἤρθετο μὴ στρατηγῶν τότε τῶν Ἀχαιῶν καὶ Ῥωμαίοις
ἐλθεῖν φθονεῖν τῆς νίκης. Ἐγὼ γὰρ αὖ (ἐφη) στρατηγῶν, ἐ-
ποῖς καπηλείοις κατέκρινε τούτους πόδας. ἐπεὶ δὲ νικήσαν-
τες οἱ Ῥωμαῖοι τὸν Ἀντίοχον, ἐκέρυοντο τοῖς Ἑλλήνικαῖς
μᾶλλον ἢ δὴ, καὶ πρὸς ἄλλοις τῇ διωάμει πρὸς Ἀχαιοὺς, ὑ-
ποκατακλινομένων αὐτοῖς τῶν δημαγωγῶν ἢ δὲ ἰσχυρῶς ἐπὶ
πόδα πολλῇ μὲν τῷ δαίμονος ἐχρήθη, καὶ τὸ τέλος ἐστὶν ἡμῶν,
εἰς ὃ τὴν τύχην ἐδὲ πρὸς φερεσθῆναι ἐξικέσθαι κατὰ τὸν ἀ-
γαθὸς κωδερνήτης πρὸς κύμα διεφθόνητος ὁ Φιλοποίμῳ,
τὰ μὲν ἐνδιδόναι καὶ παρῆκεν ἡλικία ζετο τοῖς κακοῖς, πρὸς
δὲ τῶν πλείων Διφρασεσθῆναι, τοὺς τὰ λέγειν καὶ πρὸς τῆν
ἰσχυρότατος, ἀποσπᾶν ἐπεισάτο πρὸς τὴν ἐλθῆσαι. Ἀει-
φάνετον δὲ τῷ Μεγαλοπολίτῃ, διωαμῆρου μὲν ἐν τοῖς Ἀ-
χαιοῖς μέγα, τοὺς δὲ Ῥωμαίοις ἀειφρασεσθῆναι, καὶ πρὸς Ἀ-
χαιοὺς μὴ οἰομένους δεῖν ἐναποδοῦναι μηδὲ ἀχαιεῖς εἶν ἐκεί-
νοις ἐν τῷ σκεδῆναι, λέγεται τὸν Φιλοποίμῳ σιωπᾶν ἀ-
κρῶντα, καὶ βαρέως φέρειν. τέλος δὲ τὸν ὄργης δυσαναχε-
πύωτα πρὸς τὸν Ἀειφάνετον, εἰπεῖν. Ὡς δὲ φησὶ, τί
σπεύδεις τὴν περὶ φερεσθῆναι τῆς Ἑλλάδος ἐπιθεῖν; Μανίε
δὲ τῶν Ῥωμαίων ἔπειτα νεικηχῆτος μὲν Ἀντίοχον, αἰτου-
μένου δὲ πρὸς τῶν Ἀχαιῶν ὅπως ἐάσωσι τοῖς Λακεδαιμο-
νίων φυγάδας κατελθεῖν, καὶ Τίτου τῶν τῶν Μανίῳ πρὸς
τῶν φυγάδων ἀξιοῦντος, διεκάλυσεν ὁ Φιλοποίμῳ, οὐ τοῖς
φυγάσι πολεμῆν, ἀλλ' ἀβελόνητος δι' αὐτῶν καὶ τῶν Ἀχαιῶν,
ἀλλὰ μὴ Τίτῃ μηδὲ Ῥωμαίων χρεῖς τῆς πρὸς φερεσθῆναι
καὶ στρατηγῶν εἰς τοῦτον, αὐτὸς κατήγαγε τὴν φυγάδας.
οὕτως εἶχεν πρὸς τῶν ἐξοισίας ἔπειτα φερεσθῆναι δύσει
καὶ Φιλοποίμῳ. ἢ δὴ δὲ γερωνὸς ἔτος ἐβδμηχῆτον, ὄργῃ
δὲ τῶν Ἀχαιῶν στρατηγῶν, ἤλπιζεν οὐ μόνον ἐκείνῳ τὴν
ἀρχὴν ἀπολέμῃς ἀφῆν, ἀλλὰ καὶ τῷ βίου τὸ λοιπὸν
αὐτῷ μὲν ἡσυχίας καταβῆναι, τὰ πρὸς φερεσθῆναι παρῆεν ὡς
γὰρ αἰνόσει τῶν τῶν σιωπῆν Ῥωμαίων σιωπομένην ἀνεσθῆναι δο-
κῶν, οὕτως ἐν ταῖς Ἑλλήνικαῖς πόλεσιν ἐπιλιπούσης τῆς
διωάμειας, ἔληγε τὸ Φιλοποίμῳ, οὐ μὲν ἀλλὰ νέμεσις πρὸς
ὡς πρὸς ἀθλητῶν διδραμοῦντα, πρὸς τέρμασι τῷ βίου κα-
τέβαλεν. λέγεται γὰρ ἐν τῇ συλλόγῃ τῶν παρόντων ἐπαμ-
νοῦντων αἰδέσθαι, δφῆν ἐπὶ δόκωντα πρὸς στρατηγῶν, εἰπεῖν
τὸν Φιλοποίμῳ, Καὶ πῶς ἀξίον ἐκείνῃ λόγον ἔχον τῷ ἀν-
δρὸς, ὅστις ἤλω ζῶν ἔπειτα τῶν πολεμῶν; μὲν ἡμερῶν δὲ ὀλίγας
Δεινοκράτης ὁ Μεσσηνίος ἀνδρῶν ἰδία τε τῶν Φιλοποί-
μῳ πρὸς σκεπρῶν, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπαχθῆς ἀφῆν πομη-
εἶαν καὶ ἀχαιεῖαν, τὴν τε Μεσσηνίαν ἀπέστησεν τῶν Ἀχαιῶν,
καὶ κάμῳ τὴν καλυμμένην Κολωνίδα πρὸς φερεσθῆναι
μῆλων καταλαβῆσθαι. ὁ δὲ Φιλοποίμῳ ἔτυχε μὲν ἐν
Ἀργὴ πυρέσθαι· πυρόμῃος δὲ τῶν σιωπῆν εἰς Με-
γάλην πόλιν, ἡμέρα μὲν σαδίοις πλείονας ἢ τετραχο-
σίοις. κακίτην δὲ ὡς ἐβόηθη, τοῖς ἰππῶσι δὲ ἀλαβῶν, οἱ πρὸς
ἦσαν ἐνδοξότατοι μὲν τῶν πολιτῶν, νέοι δὲ χερμῆν, δι' ἵναιαν
τῶν Φιλοποίμῳ καὶ ζῆλον ἐθελοντὶ συστρατεύοντες. ἰπ-
πασάμῃος δὲ πρὸς τὴν Μεσσηνίαν, καὶ πρὸς τὸν Εὐαίδρου λόφον ἀπὸ τῶν τῶν Δεινοκράτῃ συμπεσόντες,

A Porro quò tempore bellum Romani in Græcia cum Antiocho gerebant, erat Philopœmenes priuatus. Qui Antiochum ipsum quò residem Chalcide videret nuptiis & puellarum amoribus præter ætatem suam implicatum, Syros autem absq; vlla disciplina & imperio p vrbes palâtes, inluxuriamq; effusos, afflictabat se quod in præsens non foret prætor Achæorum, ferebatq; inuidere se illam victoriam Romanis. Ego enim (inquit) si prætor essem, omnes hos in iustis concidissem. Postquam verò Romani debellato Antiocho, impensius in Græciam incubuerunt, viribusq; complectebantur concionatoribus se iis venditantibus Achæos, atq; ingens eorum potentia secundantibus vbiq; diis inualecebat, & pro foribus erat terminus, in quem fortunam diu circumuolitantem tandem oportebat concedere: boni gubernatoris modo aduersus fluctus Philopœmenes obnitens, quanuis paucis permittere & indulgere temporibus cogebatur, in plurimis obluetans tamen retrahere eos qui dicendo & opibus pollerent, elaborabat ad libertatem. Aristæneto verò Megalopolitano, qui præpotens erat in Achæis, sed Romanorum semper obseruans, negante in concilio faciendum esse vt illis repugnarent aut offenderent, ferunt audientem id Philopœmenem magno cum animi dolore tacuisse: postremo victum cum stomacho appellasse Aristænetum hisce verbis, Quid properas, miser, fatum Græciæ aspiceres? Quum M. Atilius consul Romanus, deuicto Antiocho postularet ab Achæis vt exulib. Lacedæmoniorum reditum in patriam permitterent, eandemq; rem de exulibus contenderet T. Quintius, restitit Philopœmenes, nō odio exulū, sed quo id suum munus & Achæorum, nō T. Quintii, vel populi Romini beneficiū faceret: ac postea prætor restituit in patriam exules. Adeo inerat ei enixa quædam aduersus imperiū præ animi celsitudine cōcertationis & contentionis libido. Iā annum gerens ætatis septuagesimū, Achæorū octauum prætor, spē conceperat non modo illū se magistratum traducturum quiete, verum etiā vt reliquam vitam in otio exigeret, per negotia licitum fore. Vt enim morbi vna cum corporis viribus emarcescunt, ita in ciuitatibus Græciæ fatifcente potentia elanguescebat contentio. Verumenimvero, tanquam athletam egregie certantē inuida quædam fortuna ad vitam metā prostrauit. Memorant enim in cōfessu quoopiam laudantib. qui aderant quendam, vt insignē ducem, dixisse Philopœmenem, Quomodo autē memorabilis ille sit vir, qui viuus in hostium venit potestatem? Paucis post diebus allatum est Messenium Dinocratem, hominem cum priuatim Philopœmeni infensum, tum aliis ob improbitatē & nequitiam inuisum, hinc Messenem ab Achæis alienasse, hinc vicū velle (Colonidem vocant) occuipare. Tenebatur forte ea tempestate Argis Philopœmenes febrī. Qui ad eum nuntium Megalopolim vno die contendit, stadia amplius quadringenta: inde prope suppetias venit cum equitibus. Erant hi ciuium nobilissimi, sed admodum iuuenes, beneuolentia autem ducti Philopœmenis & laudis ardore voluntarii eum sequebantur. Quum prouecti prope Messenem essent circa Euandri tumultum, in occurrentē illati Dinocratē,

euertēt eum. Sed quum quingēti qui in statione A
 agri Messeniorum erant, subito superuenirent, ad
 quorum conspectū etiam qui antē terga verterāt
 recolligerēt se per colles, Philopœmenes, ne cir-
 cūueniretur veritus, simul parcēs equitib. per loca
 impedita recipiebat se, claudebatq; ipse extremū
 agmen. Subinde infesto equo in hostes inueheba-
 tur, idq; vnū agebat eos vt in se retraheret. Verūm
 trepidabant illi in eum incurrere, clamoribus au-
 tem procul & circumcursionibus incessabant.
 Qui dum sapius illorū inuenum causa abscedit à
 suis, & singulos dimittit in turū, imprudens solum
 se inter frequentes conspicit relictum hostes: nec B
 cōgredi cū eo tamen est vllus ausus, sed cū emi-
 nus tantūm peteretur, ad loca cōfragosa abruptaq;
 adactus, agrē valebat tractare, & lacerabat equum.
 Agilis quidē erat ei ab exercitatione fenectus, neq;
 quicquam ad se eripiendū officiebat, sed tunc cor-
 pore hinc ex morbo affecto, hinc ex itinere lan-
 guescente graue & torpescente iam equus prola-
 psus in terram effudit. Capite ad durū casum affli-
 cto, iacuit diu sine voce: vnde hostes mortuum rati,
 vertere corpus & spoliare aggrediebātur. Tandē
 quum caput attolleret, atq; oculos aperiret, con-
 ferti superfū manibus post tergum illigatis abdu-
 xerunt eum, nec vllō ludibrii vel contumeliæ ge-
 nere abstinuerunt in virum, qui nunquam ne per
 fomniū quidē eum casum expectasset à Dinocrate.
 Urbana multitudo mirum in modū eo nuntio
 elata ad portas concurrir. Vt attractū Philopœme-
 nem contra gloriā factaq; & victorias pristinas cō-
 spexere, miserati plerique sunt, atq; eius vicem do-
 lentes etiam illacrymabātur, humanamq; fortunā
 vt fallacem & inanem eleuabant. Itaq; lenis sermo
 per plerosque cōmeauit, priorū meritorū & liber-
 tatis, quā tyranno eiecto Nabide ipsis reddiderat,
 conseruandā memoriā. Pauci erant qui in Di-
 nocratis gratiā exeruciatum censerent necandū,
 vt graue hostem & implacabile, ipsiq; Dinocrati,
 à quo ludibrio habitus & captus esset, si euolasset,
 formidabiliorem. Tandem deportauerunt eum in
 cameram subterraneam, quem Theaurū vocant,
 aeris lucisq; externæ expertem, nec habet ea fores,
 sed ingenti clauditur saxo machina superimposi-
 to. Illuc demisso eo saxum obuoluerunt, & locum
 statione armata circumquaq; cinxerunt. Interea
 Achæorum equites, quī ex fuga sese collegissent,
 vt nusquam comparuit Philopœmenes, sed mor-
 tuum apparuit esse, diu subsisterunt inclamantes
 eum, ferentesq; inter se mutuo sermonem, turpem
 esse & indignam suam incolumitatem, qui hosti-
 bus ducem suum vitam ipsorū causa proiicientem
 prodidissent. Hinc progredientes simul & anxie
 perscrutātes, venisse eum in hostium potestate in-
 tellexerunt, idq; per ciuitates Achaicas renuntia-
 uerūt. Achæi cladē eam non mediocrem æstimā-
 tes, reposcere eum per legatos à Messeniis statue-
 runt, simulq; parabant se ad bellum. Dum in his
 illi sunt occupati, Dinocrates tempus potissimūm
 vt Philopœmeni salutare veritus, & consilia sta-
 tuens anteuertere Achæorū, primis tenebris, vbi
 digressa est plebs Messeniorū, aperto carcere in-
 tromisit ad eum carnificē, precepitq; vt venenū illi

ἐκείνον μὲν ἐξέβαλε τῶν πεντακισίων, οἱ τὴν χώραν τῶν
 Μεσσηνίων παρέφυλακτον, ἔξαιφνης ὅπι φερομένων, καὶ τῶν
 πρῶτον ἠπώμενων, ὡς τοῦτοις κατείδον, αὐτὸς ἀπὸ τοῦ λό-
 φοῦ ἀφειζόμενος, δέσας ὁ Φιλοποίμῳ κυκλωθεῖσαι,
 καὶ τῶν ἵππων φερόμενος, ἀνεχώρει διὰ τῶν χαλεπῶν,
 αὐτὸς οὐραγῶν, καὶ πολλάκις ἀντεξελαιῶν τοῖς πολεμίοις, καὶ
 ὅλως ὅπι πωμῶνος ἐφ' ἑαυτὸν. οὐ βλμώντων ἀντεμβαλεῖν
 ἐκείνων, ἀλλὰ κραυγῆς καὶ πειρομένης χρωμένων ἀπω-
 θεν. ἀφιστάμενος οὖν πολλάκις διὰ τοῦ νεανίσκου, καὶ καθ'
 εἰς ἀπὸ πέμπτων, ἔλαθεν ἐν πολλοῖς ἀπομονωθεῖς πολε-
 μίοις, καὶ σιωπῆ μὲν εἰς χεῖρας ὁδοῦ ἐτόλμησεν αὐτῶν,
 πρῶτον δὲ βαλλόμενος καὶ βιαζόμενος πρὸς χεῖρα πε-
 τε ὡδὴ καὶ πρὸς ἀκρημνα, χαλεπῶς μετεχρεῖζέτο καὶ κατέ-
 ξαψε τὸν ἵππον. αὐτῶν δὲ μὲν γῆρας ὑπὸ ἀσκήσεως πολλῆς
 ἐλαφροῦν, καὶ πρὸς ὁδοῦ ἐμπόδιον εἰς τὸ σταδίαι, τότε
 δὲ καὶ διὰ τὴν ἀσθενείαν τῆς σάματος ἐνδεοῦς γεροντός, καὶ
 διὰ τὴν ὀδοπορείαν καὶ ἀσκήσεως, βαρῶν ὄντα καὶ διεκνήθη
 ἡδὴ, σφαλεῖς οἱ ἵππος εἰς τὴν γῆν κατέβαλεν. σκληροῦ δὲ τῆς
 πλάματος ἡμομένου, καὶ τῆς κεφαλῆς παρούσης, ἐκεῖτο πο-
 λὺν χρόνον ἀναυδός· ὥστε καὶ τοῖς πολεμίοις τεθῆναι δό-
 ξαίτας αὐτὸν, ὅτι χρεῖν εἶναι τὸ σῶμα καὶ σκυλῆν. ἐπεὶ
 δὲ τὴν κεφαλὴν ἐπ' αὐτὸν διέβλεψεν, ἀδελφοὶ πρὸς ἐπιπέδον
 αὐτὸν ἔφερον αὐτῶν χεῖρας ὀπίσω, καὶ δῆσαντες ἤγον, ὑβρεῖ
 χρωμένοι πολλῇ, καὶ δειδοῦν κατ' ἀνδρὸς ὁδοῦ ὅτι ἀν πο-
 τε παθεῖν ὑπὸ Δεινοκράτους ταῦτα πρὸς δόκησάτος. οἱ
 δὲ ἐν τῇ πόλει, τῇ μὲν ἀγγελίᾳ θαυμασῶς ἐπαρτήντες, ἡ-
 θεοῦ δὲ πρὸς τὰς πύλας ὡς εἶδον ἐκείνον τὸν Φιλοποί-
 μῳ παρ' ἄσταν τῆς τε δόξης καὶ τῆς ἐμπεδοῦς ἔργων καὶ
 Ἑσπέρων, ἠλέησαν οἱ πλείστοι καὶ σιωπήθησαν· ὥστε καὶ δα-
 κρύσαι, καὶ τὴν ἀνδραγαθίαν ἐκφλαυεῖσαι διῶματα, ὡς
 ἀπίστοι καὶ ὁμηδὲν οὔσαν. οὕτω δὲ καὶ μικρὸν εἰς πολλοῖς
 φιλοφροσύνῃς ἐχώρει λόγος, ὡς μνημονοῦσθαι εἰη τῶν πρῶ-
 των ἀεργεσιῶν, καὶ τῆς ἐλευθερίας ἣν ἀπέδωκεν αὐτοῖς, Νά-
 βιν ἔξελείψας τὸν τύραννον. ὀλίγοι δὲ ἦσαν, οἱ τὰ Δεινοκρά-
 τει χρωμένοι, σφραγιστῶν τ' ἀνδρῶν καὶ κτείνων ἐκείνων,
 ὡς βαρῶν πολεμίων καὶ διεκνήθητον, αὐτῶν τε Δεινοκράτει
 φοβερωτέρων, εἰ ἀφύγοι, καὶ ὑβρεῖσθαι ὑπὸ αὐτῶν καὶ
 γεροντῶς ἀχμαλώτους. οὐ μὲν ἀλλὰ κημίσαντες αὐτὸν εἰς
 τὸν καλῶν ἡμερῶν θησαυρῶν, οἴκημα κατέστησαν, οὔτε πνεῦμα
 λαμβάνων οὔτε φάος ἔξωθεν, οὔτε θύρας ἔχον, ἀλλὰ μεγά-
 λω λίθῳ πρὸς ἀπὸ καὶ ἀκλειόμενος, ἐν ταῦτα κατέθειν' ὑπερῶν.
 τὸ, καὶ τὸν λίθον ὅπι πρῶτα, ἀνδραγαθῶν ἐνόητοις κύκλῳ
 πρὸς ἐποίησαν. οἱ δὲ ἵπποι τῶν Ἀχαιῶν, ἐκ τῆς φύγῆς ἀνα-
 λαβόντες αὐτοῖς, ὡς οἰδαμοῦ φαιερός ἡνὸ Φιλοποίμῳ,
 ἀλλ' ἐδόκει τεθῆναι, πολὺ μὲν χρόνον ἐπέστησαν ἀνακα-
 λόμενοι τὸν ἀνδρα, καὶ ἀφαιδόντες ἀλλήλοις λόγον ὡς
 ἀεργῶν σωτηρίαν καὶ ἀδίκων σώζονται, πρὸς ἐμῶν τοῖς πολε-
 μίοις τ' ἀσκήσεως ἀφαιδόντες τῆς ζῆν δι' αὐτοῖς. ἐπὶ ταῦτα πρῶ-
 τοντες ἄμα, καὶ πολυπραγμονοῦντες, ἐπύθητο τὴν σύλλη-
 ψιν αὐτῶν, καὶ διήγγελλον εἰς τὰς πόλεις τῶν Ἀχαιῶν. οἱ καὶ συμ-
 φροσύνῃ ποιούμενοι μεγάλῳ, ἀπαιτῆν μὲν ἔγνωσαν τ' ἀνδρα
 πρὸς τῶν Μεσσηνίων, πρὸς ἐβίαν πέμφαντες, αὐτοῖς δὲ πα-

ρῶσθαι ἀζόντο σφαγῆν. οὗτοι μὲν οὖν ταῦτα ἔπραξαν. ὁ δὲ Δεινοκράτης, μάλιστα τὸν χρόνον, ὡς σωτήριον τὰς
 Φιλοποίμῳ δεδοκῶς, καὶ φάσαι τὰ πρὸς τῶν Ἀχαιῶν βουλευόμενος, ἐπεὶ νῦν ἐπῆλθεν, καὶ ὁ πλῆθος ἀπεχώ-
 ρησε τῶν Μεσσηνίων, ἀνοίξας τὸ δεσμωτήριον, εἰσέπεμψε δημοσίον οἰκίτην, φάρμακον κημίζοντα, πρὸς σενεγκίην,

καὶ ὄψασθαι μέγας αἰὲκ πῆ καλῶσας. ἔτυχε μὲν οὖν
 ἐν ταῖς χλαμυδίαις κατακείμενος, οὐ καθύδων, ἀλλὰ λυπη
 καὶ ἰορῶν κατεχόμενος ἰδὼν τὸ Φάος, καὶ παρεστῶτα πλησίον
 τὸν αἰθροῦν, ἔχοντα τὴν κύλικα τῆς φαρμάκης, σιωπα
 γῶν μάλιστα αὐτὸν ἔσπευσε ἀσθενείας, ἀνεκάλυψε καὶ δόξα μὲν
 ἠρώτησεν εἴ τι ποῖε τῶν ἰππέων, καὶ μέλισσα Λυκέρτα, πεπυ
 σμένος ὅστιν. εἰ πάντος τὸν αἰθροῦν δὲ πεφύλακται τοῖς πολ
 λῶν, ἐπέδρασε τῆ κεφαλῇ, καὶ ἀφελείας πρὸς τὸ
 αἰθροῦν, Εὐλέγης (εἶπεν) εἰ μὴ πῶτα κακῶς πεπυ
 χαμῶν. ἄλλο τὸ μὲν εἶπεν, μὴ δὲ φησὶ ἀμύρος, ὅτι εἶπεν καὶ
 πάλιν αὐτὸν ἀπέκλινεν, οὐ πολλὰ πρὸς τὰ φαρμά
 κω ὄψασθαι, ἀλλ' ἀποσπασθεὶς τὰ χλαμύδα αὐτὸν ἔσπευσε
 ὡς οὖν ὁ ποῖε τῆς τελευτῆς λόγος ἦκει εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς, τὰς
 μὲν πόλεις αὐτῶν κρινὴ κατήφρα καὶ πένθος εἶχεν. οἱ καὶ ἐν
 ἡλικία μὲν τῶν ποσειδῶν σιωπῶντες εἰς Μεγάλει πό
 λιν, οὐδὲ λιπυῶν ἀναβολῶν ἐποίησαν τῆς τιμωρίας, ἀλλ'
 ἐλόμβροι φρατῆρον Λυκέρτα, εἰς τὴν Μεσσηνίαν ἐπέδρασαν,
 καὶ κακῶς ἐποίησαν τὴν χώραν, ἀχρεῖς συμφορήσαντες, ἐ
 δέξαντο τοὺς Ἀχαιοὺς. καὶ Διόκορα τῆς μὲν, αὐτὸς αὐτὸν φθά
 σασ διεχρήσατο. τῶν δ' ἄλλων, ὅσοις μὲν αἰετῶν ἔδωξε φιλο
 ποίμνα, δι' αὐτῶν ἀπέθνησκον ὅσοι καὶ βασιλεία, τούτοις
 ἐπ' αἰκίας ποιέμενος σιωπῶντες ὁ Λυκέρτα. ὅτι σῶμα
 καύσαντες αὐτῶν, καὶ τὰ λείψανα σιωπῶντες εἰς ὑδρείαν, ἀ
 νεζῶν γυνοῦσαι, ὅσα ἀτάκτως, ὅσα ὡς ἔτυχε, ἀλλ' ὀπνίκιον
 πομπῶν ἦν αἶμα τῆς τρυφῆς μίξαστες. ἡ μὲν γὰρ ἐστ
 φασ μύθοις ἰδεῖν, ἡ δ' ἴσως αὐτοῖς καὶ δακρύοις. ἡ δ' ἴσως
 ἐχθροῖς, δεσμοῖς ἀγρομένοις αὐτῶν τὴν ὑδρείαν ὑπὸ πλη
 θους ταμιῶν τε καὶ στρατιῶν, μάλιστα ὀρωμῶν. ἐχόμενος τὸ
 τῆς στρατηγῆς τῶν Ἀχαιῶν παῖς Πολύβιος, καὶ ποῖε αὐτὸν οἱ
 παρῶν τῶν Ἀχαιῶν. οἱ δ' ἐστράτευται, ὀπλισμένοι μὲν αὐτοῖς,
 τοῖς δ' ἰπποῖς κεχρημένοι οἱ ἐπικηλύθου, οὐτε οἱ ὄπτι
 πείρη ἱεσούτω κατήφης, οὐτε τῆ νίκη γαυριῶντες. ὅτι τῶν
 ἀφ' ἐμέσου πόλεων καὶ καμῶν ἀπορῶντες, ὡς παρ' αὐτὸν ἀπὸ
 στρατείας ἐπιδριόντα δόξιοι μύθοι, τῆς ὑδρείας ἐφῆσσαντο, καὶ
 συμπεσῶντες εἰς Μεγάλει πόλιν. ὡς οὖν σιωπῶντες
 αὐτοῖς οἱ ποσειδῶντες μετὰ γυναικῶν καὶ παιδῶν, ὀλοφύ
 ρμος ἦν ἀφ' ἀπορῶν ἐχρή τῆς στρατιῆς εἰς τὴν πόλιν,
 ὅτι ποσειδῶν τὸν αἰθροῦν, καὶ βαρέως φέρουσα, οἰομῶν
 σιωπῶντες ἐβλήκειαι τὸ ποσειδῶν ἐν τοῖς Ἀχαιοῖς. ἐπάφη
 μὲν οὖν, ὡς εἶχες, ἐπέδρασε, καὶ ποῖε τὸ μνημεῖον αὐτῶν οἱ τῶν
 Μεσσηνίων ἀχμῶν πικρὰ τελευτῶσαν. οὐσῶν τὸ πολλὰν
 μὲν εἰχῶν αὐτῶν, μεγάλων τὸ μὲν αἰὲκ πόλεις ἐψηφίσαν
 το, Ρωμαῖος αὐτῶν, ἐν τοῖς ποῖε Κόρινθον ἀτυχίμασι τῆς Ἑλ
 λαίδος, ἐπεχίρησεν αἰετῶν ἀπάσας, καὶ διώκειν αὐτὸν, ἐ
 δ' ἀμύρος, ὡς παρ' ἐπὶ ζῶντα, Ρωμαῖος πολέμιον καὶ κακῶ
 νομῶν ἡμέρας. λόγων δὲ λεχθέντων, καὶ Πολύβιος πρὸς τὸν
 συκοφάντην ἀντιπόντος, οὐτ' ὁ Μόμμιος, οὐτε οἱ ποσειδῶν
 ἔσπευσε εἰσελθεῖν, ἀνδρῶν ἐπέδρασε ἀφανίσαι, καὶ παρ' ὅσα ὀ
 λίγα τοῖς ποῖε Τίτον καὶ Μάριον ἐστρατιῶντος, ἀλλὰ τῆς
 χρείας, τὴν ἀρετῶν ἐκρήνοι, καὶ τὸ καλὸν (ὡς εἶοικε) τῆς λυ
 σιτελοῦς διώκειν, ὀρθῶς καὶ ποσειδῶντος, τοῖς μὲν ὄψε
 λυδῶν, μαθὼν καὶ χρεῖν ποῖε τῶν εὐπαθόντων, τοῖς δὲ ἀγα
 θοῖς, μὲν ὀφείλεται ποῖε τῶν ἀγαθῶν αἰετῶν νομίζοντες. τῶν ποῖε Φιλοποίμνος.

porrigeret, neq; abscederet quousq;id exhausisset. Ille tum forte decumbebat in lacernula non somno stratus, sed mcerore & animi motu oppressus. Animaduerso lumine & homine qui cum virulento poculo iuxta assistebat, agre ob infirmitatem se colligens, erexit se ad sedendum, acceptoq; poculo rogauit hominem ecquid de equitibus, precipue de Lycorta accepisset. Quo respodente maximam partem saluam esse, annuit capite, placideq; intuitus eum, Bene habet (inquit) quod non vndequa; fuerimus infelices. Nullo alio verbo vel voce misfa ebibit poculum atq; iterum reclinauit se. Nec multum negotii præbuit veneno, sed confestim est ob imbecillitate extinctus. Ut igitur ad Acheos de interitu eius allatum est, hinc ciuitates illorum publicus luctus & mceror occupauit, hinc iuuentus cum primoribus senatus conueniens Megalopolim, nulla vindictæ admiffa mora, atq; electo Lycorta duce, fines Messenio sinuadunt, eosq; fœdât, donec illi consensione recipiunt Achæos. Dinocrates sibi ipse manus occupat afferre. cæterique quotquot necandum Philopœmenem censuerât, consciscunt sibimet ipsi mortem: qui torquendû, hos iniuriarum nomine vincit Lycortas. Corpus eius combufferunt, & reliquiis in vnam conditis domum repetierunt, non incomposito aut incondito agmine, sed pompam quandam cum exequiis triumphalem miscuere. Videres enim corionis redimitos, videres eosdem quoque lacrymantes, videres cathenatos trahi hostes, ipsam vnam præ vittarum & coronarum numero conspectui pene ademptam, quam prætori Achæorum filius Polybius ferebat principibus Achæorû cinctus. Milites ipsi armati equis speciose instratis sequebântur, non vt tanto in luctu mœsti, nec victoria ouantes. Ex oppidis & castellis in via positis obuiam effundebantur quasi ab expeditione reducem amplectentes, vnamque contrectabant, atque vna prosequiebantur Megalopolim. Vt verò senes fuerunt cum mulieribus & pueris commixti, ibi comploratio per totum exercitum incessit ciuitatem, quæ illum desiderabat, & eum casum ferebat grauiter: vna cum eo principatum rata se inter Achæos amisisset. Ita ille honorifico (vt par erat) funere est elatus, & iuxta monumentum Messeniorum captiui sunt lapidibus cooperiti. Cuius quum multæ statux, magnique extarent honores quos ciuitates ei decreuerunt, Romanus quispiam in naufragio illo Corinthiaco Græciæ tollere cunctos aggressus est, & ipsum persequi, accusans tãquam adhuc viuum, Romanis hostem & infestum fuisse. Ibi orationibus habitis, quum Polybius refellisset sycophantem, non sustinuit neque Mummius neque legati abolere clari viri honores, quanuis in non paucis fuisset T. Quintio & M. Attilio aduersatus: verum à comodo virtutem illi viri, atque honestum meo iudicio ab vtilitate recte atque ordine discreuerunt, putaueruntque commodantibus præmium & gratiam ab illis, ad quos beneficentia peruenit, bonis viris honorum a bonis semper deberi. Hactenus de Philopœmene.

PLVTARCHI
 TI
 mo fuit...
 fecerunt, v...
 eum nec per...
 constantem...
 collocaueru...
 bene...
 xum esse me...
 rum quam e...
 cupiditate f...
 utilima qua...
 que habet...
 quam qu...
 gloriam a...
 mare.